

TÜRKİYE'DE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ALGISI VE ENERJİ TERCİHLERİ 2022

İKLİM ENDİŞESİ
EN YÜKSEK SEVİYEDE
PEKİ POLİTİKACILAR
BUNUN NE KADAR
FARKINDA?

İklim Haber Hakkında

İklim Haber, iklim bilimi, iklim politikaları ve iklim ekonomisi hakkında en güncel gelişmeleri paylaşan bir haber sitesidir. İklim Haber, tarafsız ve veri odaklı haberler yayınlar. Bu şekilde, iklim değişikliğini, bilimsel, ekonomik ve politik boyutları ile ele almaya odaklanarak, doğru ve tarafsız bilgiyi yaygınlaştırmayı amaçlar.

İklim Haber, EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti. tarafından kurulmuş kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur. Türkiye’de bilimsel temellerde yürütülen iklim değişikliği tartışmalarına katkı sunmak amacıyla kurulmuştur.

iklimhaber.org

KONDA Araştırma Hakkında

KONDA bir araştırma ve danışmanlık şirketi olarak en temelde bilgi üreten ve bu bilgiyi ihtiyaca yönelik olarak yorumlarıyla anlamlandıran bir kuruluştur.

Tarhan Erdem’in 1986 yılında kurduğu KONDA Araştırma ve Danışmanlık Şirketi 37 yıldır araştırmalar aracılığıyla Türkiye toplumunu anlamaya, anlatmaya ve böylece anlaşılır kılmaya çalışıyor.

Toplumun değişen dinamiklerini gözlemleyip, bu değişimlerle ilgili analizler yapıyor. Sadece var olan durumu değerlendirmekle kalmayıp toplumsal dalgaların ne yöne doğru hareket edeceğine dair öngörüler ortaya koyuyor. KONDA'nın analizleri ve öngörülerini özel veya kamu her türlü ölçekte kurumun stratejilerini belirlemede ve toplumsal bir temele oturtmasına katkı sağlıyor.

Yazarlar:

Dr. Barış Doğru (EKOIQ – İklim Haber), Bulut Bagatır (İklim Haber), Ali Karakaş (KONDA Araştırma)

Nisan 2023

GİRİŞ

İKLİM Haber olarak KONDA Araştırma ve Danışmanlık ile birlikte 2018, 2019, 2020 ve 2021 yıllarında Türkiye’de iklim değişikliği algısı üzerine yaptığımız araştırmaların devamı niteliğindeki “Türkiye’de İklim Değişikliği Algısı ve Enerji Tercihleri 2022” araştırması bir önceki araştırmalara benzer bir şekilde Türkiye kamuoyunun iklim krizine yaklaşımına dair önemli veriler sunuyor. Bundan önceki dört çalışmamız ile Türkiye toplumunun kayda değer çoğunluğunun, politik ve sosyoekonomik durumlarından bağımsız olarak, iklim krizinin endişe verici bir sorun olduğunu düşündüğünü ortaya koymuştuk.

İklim Haber ve KONDA Araştırma ve Danışmanlık, bu yıl da, şiddetini gitgide artıran iklim krizi ile ilgili toplumun ne düşündüğünü ölçmek için bir araya geldi. 2022 yılı için sorularımızı hazırlarken, Türkiye’nin iklim krizine dair eylemlerini ve bunların yeterliliklerini, enerji tercihlerini, son bir yılda iyice şiddetlenen aşırı hava olaylarını ve iklim kriziyle ilgili ülkemizde ve dünyada yapılan araştırmaları kapsayan bir çerçeve kurmayı hedefledik.

“Türkiye’de İklim Değişikliği Algısı ve Enerji Tercihleri 2022” bu kapsamda, pandemi ile belirginleşen, Rusya’nın Ukrayna işgali sonrasında şiddetlenen enerji krizi ile birlikte Türkiye’nin iklim eylemi patikasının ve bu alandaki gayretin toplum nezdinde nasıl bir karşılık bulduğunu anlamayı amaçlıyoruz.

Yaşananlar doğrultusunda, “Türkiye’de İklim Değişikliği Algısı ve Enerji Tercihleri 2022” araştırması kapsamında; iklim krizinin neden olduğu endişeye, iklim değişikliğinin sebeplerine ve Türkiye’deki etkilerine, orman yangınlarının sebebine, enerji tercihlerine ve 2053 karbon nötr hedefine dair sorular yöneltmeyi uygun bulduk.

Bu amaçlar çerçevesinde, Türkiye’nin 77 ilinin merkez dahil 356 ilçesinde yaşayan 2252 kişiyle telefon görüşmeleri yapılarak, 13 soru yöneltildi. Örnekleme, ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) verilerine dayalı mahalle ve köylerin nüfus büyüklükleri ve eğitim seviyeleri verileri ile 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinin mahalle ve köy sonuçları katmanlandırılarak hazırlandı. Yerleşim yerleri önce kır/kent/metropol olarak ayrıştırıldı ve 12 bölge esas alınarak örneklem tespit edildi. Araştırma, Türkiye’nin 15 yaş üstü yetişkin nüfusunu temsil edecek deneklerin tercihlerindeki eğilim ve değişimleri belirlemek ve izlemek için tasarlandı ve uygulandı. Araştırma bulgularının hata payı, %95 güven aralığında +/- 1,43, %99 güven aralığında +/- 1,88’dir. Anket kapsamında, European Perceptions of Climate Change 2017 adlı araştırma ile European Social Survey’in 2017 yılında 18 Avrupa ülkesinde yaptığı çalışmadan da faydalanıldı.

Fotoğraf: Unsplash - Ma Ti

İklim Krizi, Halk, Aydınlar ve Türkiye

YAZI: Dr. Barış Doğru / İklimhaber.org ve EKOIQ Yayın Yönetmeni

HER araştırma bize bir şeyler söyler ama biz bakış açımıza göre bunu farklı farklı yorumlarız. 5 yıldan beri KONDA ve İklim Haber’in işbirliğiyle Türkiye’de İklim Değişikliği Algısı ve Enerji Tercihleri 2022 Araştırması’nın sonuçlarına baktığımda ben aynı şeyi görüyorum: Türkiye toplumu, çeşitli nedenlerle, iklim krizi konusunda, tahmin ettiğimiz üzerinde bir farkındalığa sahip: İklim değişikliğinin varlığını inkar etmiyor (%98); iklim değişikliğinin insan etkisiyle olduğunu düşünüyor (%78); iklim değişikliğinden endişe duyuyor (%83). Ve bu oranlar her yıl düzenli olarak artıyor. Ama iklim değişikliğinin temel sebeplerini çok da iyi bilmiyor. Fosil yakıtların bu konudaki payından yeterince haberdar değil; yeşil alanların tahribini bu konuda birincil neden olarak görüyor. Ama yaşadığı yerin yakınında termik ve nükleer santral görmek istemiyor; en çok güneş ve rüzgar santrallerini tercih ediyor.

Böyle bir halkın parçası olmak ister miydiniz diye sorsaydınız, emin olun ABD’li veya Alman bir iklim aktivisti üzerine atlayabilirdi. Ama biz biliyoruz ki, hâlâ termik santral inşa eden; termik santrallarda kullanılmak üzere linyit gibi son derece kalitesiz bir kömürü çıkarmak için en değerli ormanlarını mahveden; ülkenin en önemli kenti sayılan İstanbul’un akciğerleri Kuzey Ormanları’na havaalanı ve otoyollar inşa eden; Rusya orijinli bir nükleer santral yapımını milli gurur vesilesi haline getiren; orman alanlarını “üstün kamu yararı için” imara açmaya yönelik kararların ardı ardına geldiği; daha da kötüsü bunlara çok sınırlı bir yurttaşın tepki verdiği bir ülkede yaşıyoruz.

Türkiye toplumu, çeşitli nedenlerle, iklim krizi konusunda, tahmin ettiğimiz üzerinde bir farkındalığa sahip: İklim değişikliğinin varlığını inkar etmiyor (%98); iklim değişikliğinin insan etkisiyle olduğunu düşünüyor (%78); iklim değişikliğinden endişe duyuyor (%83). Ama iklim değişikliğinin temel sebeplerini çok da iyi bilmiyor. Fosil yakıtların bu konudaki payından yeterince haberdar değil; yeşil alanların tahribini bu konuda birincil neden olarak görüyor.

Peki bu nasıl oluyor? Yanıt vermek o kadar kolay değil. Başta söylediğim gibi, araştırmalar birçok şey söyler ama bunlardan herkes başka başka sonuçlar çıkarabilir.

13 yılı aşkın süredir sürdürülebilirlik ve iklim alanında çalışan bir sosyal bilimci-iletişimci olarak, bu verilerin önümüzdeki dönemde önemli sonuçlara yol açacağını ancak şimdilik, halkın küçümsenmesi mümkün olmayan sosyoekonomik, siyasal, kültürel ve sosyal kaygılarının girdabında gözden kaçıp gittiği yönünde. Ve bunda geniş kitlelerden çok, insanlara önderlik etmesi gereken aydınların, siyasetçilerin ve kanaat önderlerinin eksikleri rol oynuyor.

Bu konuyu daha iyi anlayabilmek için 2022 araştırması kapsamında, biraz da önümüzdeki seçimleri düşünerek bir soru yönelttik yurttaşlara: “Partilerin/adayların Çevre/İklim/ Enerji konusundaki politikaları oy tercihinizi etkiliyor mu?”

Araştırma sonuçlarına göre, her üç kişiden biri parti veya adayların çevre ve iklim konusundaki politikalarının oy tercihlerini etkilediğini söylüyor. Eğitim seviyesi arttıkça, “çevre ve iklim konusundaki politikalar oy tercihimizi etkiler” yanıtını verenlerin oranı da artıyor.

Üç kişiden biri hiç de azımsanmayacak bir oran olarak kabul edilebilir. Ancak ortada çevre-iklim-enerji politikalarını mantıklı ve anlamlı bir biçimde harmanlayarak tutarlı bir politik söylem oluşturma konusunda önemli bir eksiklik olduğunu rahatça söyleyebiliriz.

14 Mayıs seçimlerine yaklaştıkça, Millet İttifakı’nın açıkladığı Ortak Politikalar Mutabakat Metni’nde ve özellikle de Kemal Kılıçdaroğlu’nun vaat ve söylemleri kapsamında bu alana yönelik bazı belirgin noktalar ortaya çıkmaya başladı. Oldukça geç kazanılmış ve bütüncül politika yönelim ve söylemlerinin parçası kılınmamış bu çabaların bugün oy kazandırıp kazandırmayacağını bilmek imkansız ancak Türkiye tekrardan normalleşir, yurttaşları dibe çeken sosyal-kültürel-ekonomik kaygılar biraz zayıflarsa, toplumsal cinsiyet ile birlikte çevre-iklim-enerji başlıklarının önümüzdeki dönemin politik tartışmalarına ve rekabetine damgasını vuracağını söylemek kahinlik sayılmaz herhalde. Hep beraber göreceğiz ve yaşayacağız.

YÖNETİCİ ÖZETİ

İKLİM FARKINDALIĞI VE ENDİŞESİ REKOR SEVİYEDE

Kasım 2022 yılında gerçekleştirilen “Türkiye’de İklim Değişikliği Algısı ve Enerji Tercihleri 2022” araştırması, giderek derinleşen iklim krizinin Türkiye’deki etkilerine, enerji tercihlerine, ülkemizde iklim değişikliğine karşı gösterilen çabaların nasıl algılandığına, bu çabaların bilinirliğine ve yine bu kapsamda neler yapılması gerektiğine odaklandı. Elde edilen sonuçlar, Türkiye toplumunun, iklim krizi konusunda hemen hemen yeryüzündeki tüm toplumlardan daha ilerde olduğunu gösteriyor. İklim inkarcılığının oranı sadece %2. Düzenli ölçtüğümüz bu veri geçtiğimiz yıl %7 idi. İklim değişikliğinin tamamen insan faaliyetleri kaynaklı olduğunu söyleyenlerin oranı %78. Toplumun sadece %20’si iklim değişikliği var ama insan faaliyetleriyle bağlı olmayabilir diyor. İklim değişikliğinden endişeli ve çok endişeli olanların oranı %83. Birincil enerji kaynağı tercihleri sırasıyla güneş ve rüzgar.

En genel haliyle, araştırmaya kuşbakışı baktığımızda, Türkiye toplumunun, hayat bakışı farkları minimum olmak üzere, sofusundan ateistine kadar iklim değişikliği konusundaki farkındalık skorları rekor seviyeye çıkmış durumda.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ENDİŞESİ EN ÜST DÜZEYDE

Kasım 2022’de gördüğümüz her 10 kişiden sekizi iklim değişikliği konusunda endişeli olduğunu ifade ediyor. Bu, 2018’teki ilk araştırmadan bu yana ölçülen en yüksek oran olarak karşımıza çıkıyor. Aynı zamanda araştırmaya katılanların %78’i iklim değişikliğinin nedeninin insan faaliyetleri olduğunu ifade ediyor.

ORMAN KAYBI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN BAŞLICA SEBEBİ OLARAK GÖRÜLÜYOR

Her üç kişiden ikisi iklim değişikliğinin sebebini orman kayıpları olarak görüyor. Bu görüşün, iklim değişikliğine karşı endişe düzeyi orta düzeyde olanlarda bile yüksek oranda olduğu görülüyor.

Geçen seneye göre bu yıl “Orman yangılarının sebebi nedir?” sorusuna verilen “dikkatsizlik ve ihmal” ve “alanların imara açılmak istenmesi” yanıtlarında artışlar olduğu görülüyor. Verilen yanıtlar kişilerin hayat tarzlarına göre değerlendirildiğinde Modernler ile Dindar Muhafazakârlar arasında farklılıklar olduğu ortaya çıkıyor. Modernlerin yaklaşık yarısı “alanların imara açılmak istenmesi” fikrini söylerken, Dindar Muhafazakârların %39’u “dikkatsizlik ve ihmal”, %37’si ise “terör faaliyetleri” cevaplarını veriyor. Bu son araştırmada kişilerin eğitim durumuna, hayat tarzına veya dindarlığına göre verilen yanıtlar incelendiğinde birçok sorunun yanıtlarında açık farklılıklar olduğunu görmek mümkün.

TOPLUM SON YILLARDA AŞIRI HAVA OLAYLARININ ARTTIĞI KONUSUNDA MUTABIK

Araştırmaya katılanlar eğitim, hayat tarzı ve dindarlık seviyesi fark etmeksizin son yıllarda düzensiz hava olaylarının arttığı yönünde mutabıktır. Mayıs 2019’dan bugüne yapılan araştırmalarda iklim değişikliğini aşırı hava olaylarının sebebi olarak görenlerin oranı %89’a çıkmış durumda.

YEŞİL ALANLARIN KORUNMASI VE ARTIRILMASI BİRİNCİL ÇÖZÜM OLARAK GÖRÜLÜYOR

Son üç araştırmamızda gördüğümüz üzere yurttaşlar “Türkiye iklim değişikliğine karşı ne yapmalı?” sorusuna en yüksek oranda “yeşil alanları korumak” yanıtını veriyor. İklim değişikliğine sebep olarak orman kayıpları yanıtını verenlerin sayısı oldukça yüksek. Bireysel mücadelede en çok öne çıkarılan seçenek ise ağaç dikmek. Buna göre, görüşülen kişiler için yeşil alanların korunması, yaşatılması ve artırılması kritik öneme sahip.

EN ÇOK KARŞI ÇIKILAN ENERJİ KAYNAĞI NÜKLEER EN ÇOK TERCİH EDİLEN ENERJİ KAYNAĞI İSE GÜNEŞ

Toplumun büyük bir kısmı enerji krizinden etkilenmemek için güneş ve rüzgar enerjisine yatırım yapılmasını istiyor. Yanıtları kişilerin yerleşim yerine göre incelediğimizde bu alanlara en çok kırdan yaşayanlar yatırım yapılmasını istiyor. Görüşülen kişilerin en çok karşı olduklarını söyledikleri enerji kaynakları ise nükleer ve kömürlü termik santraller.

NET SIFIR KARBON EMİSYONU HEDEFİNİ ONAYLAYANLARIN SAYISI ARTIYOR

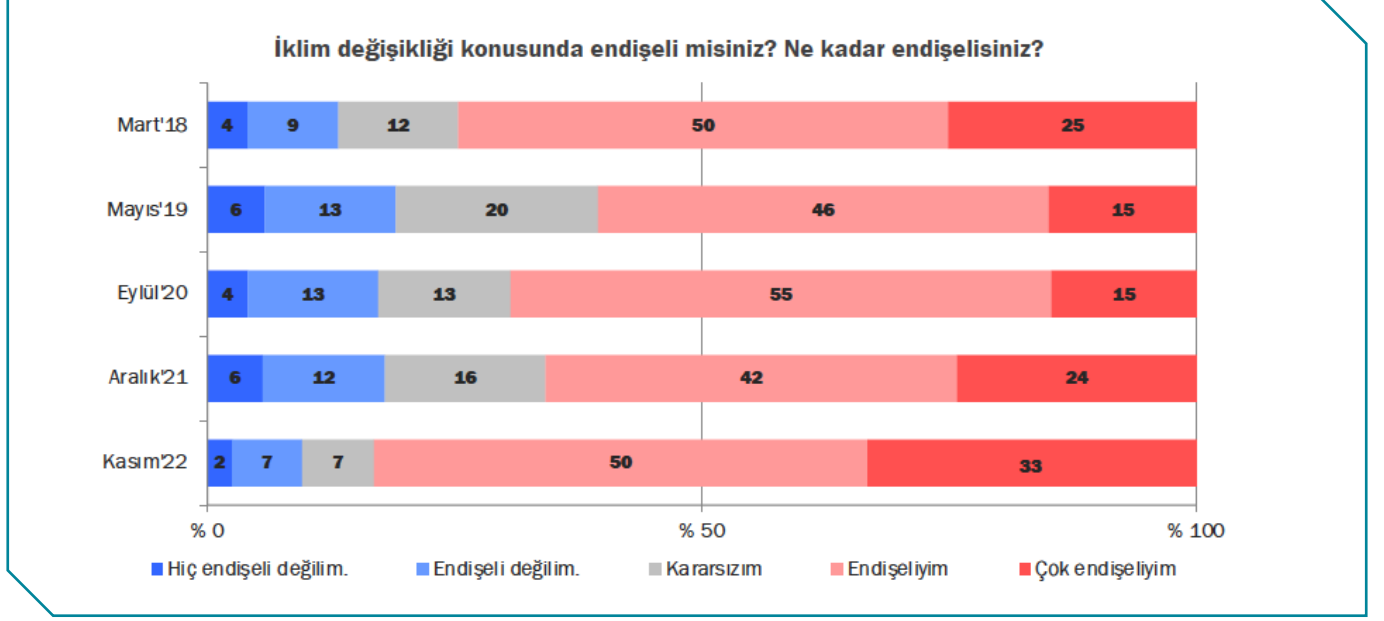
Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın açıkladığı 2053 yılı için net sıfır karbon emisyonu hedefi hakkında bilgisi olanların oranı geçen yıla göre aynı kalırken, bu hedefi onaylayanların oranı %27 artarak %63’e çıkmış durumda. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın açıklamasını en çok onaylayanlar ise sofular ve Dindar Muhafazakârlar. Ayrıca, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın bu açıklamasından haberi olmayanların %58’i bu hedefi yine de onaylıyor.

2022 yılının sonuçlarına genel olarak baktığımızda, Türkiye halkının iklim ve çevre konuları hakkında yüksek bir farkındalığa sahip olduğunu söylemek mümkün. Halkın üçte ikisinden fazlası iklim krizinin insan faaliyetlerinin sonucu olduğunu biliyor. Kömür ve nükleer gibi kirlenici enerji kaynaklarına karşı büyüyen bir negatif bakış varken; güneş ve rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynakları yüksek oranlarla tercih ediliyor.

TÜRKİYE’DE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ALGISI VE ENERJİ TERCİHLERİ 2022

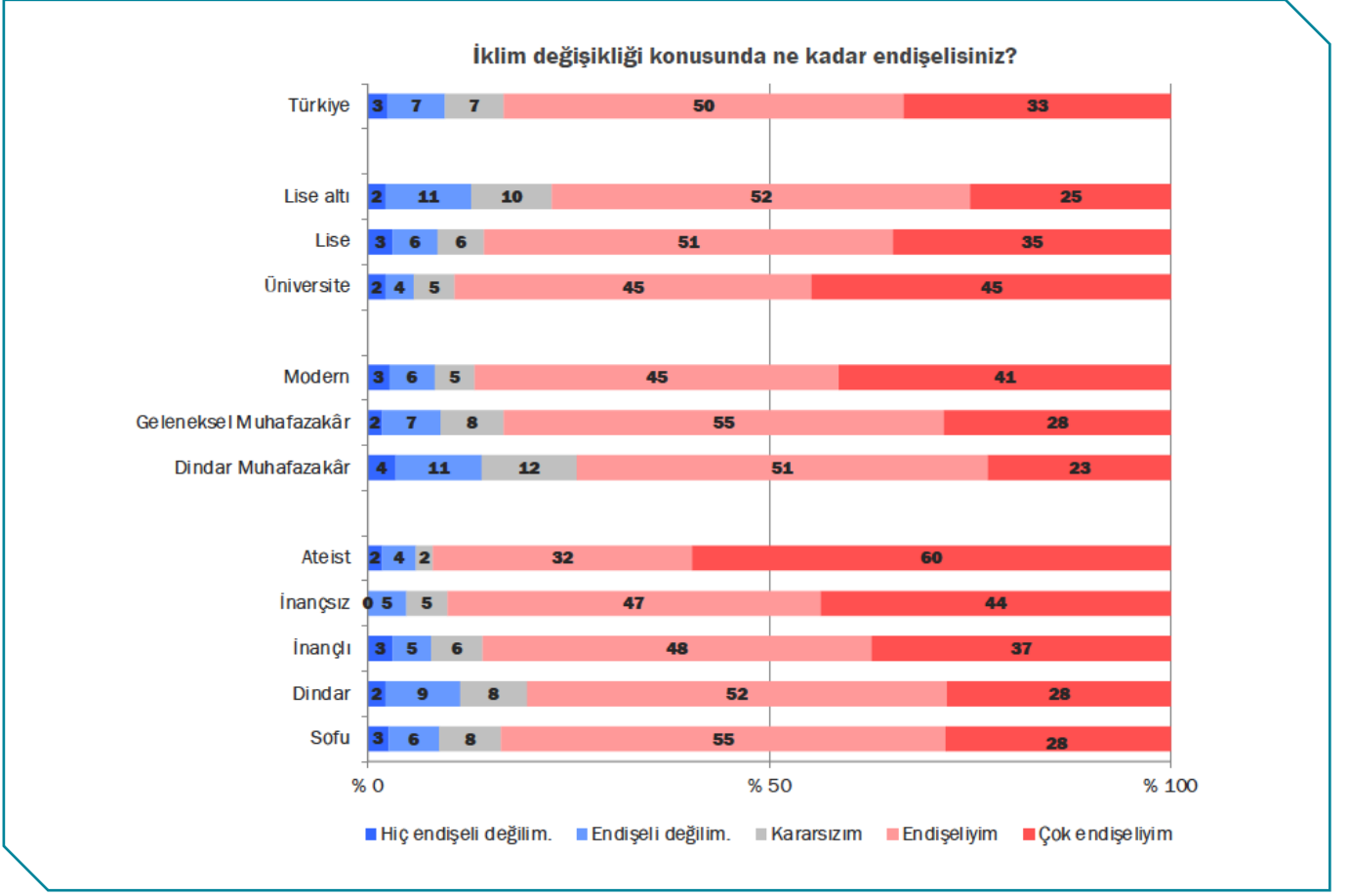
İklim Haber olarak KONDA Araştırma ve Danışmanlık ile birlikte 2018, 2019, 2020 ve 2021 yıllarında Türkiye’de iklim değişikliği algısı üzerine yaptığımız araştırmaların devamı niteliğindeki “Türkiye’de İklim Değişikliği Algısı ve Enerji Tercihleri 2022” araştırması gelecek döneme dair önemli sonuçlar ortaya koydu.

TOPLUMUN %83’Ü İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA ENDİŞELİ

Geçtiğimiz dört yıl art arda yöneltilen “İklim değişikliği konusunda endişeli misiniz? Ne kadar endişelisiniz?” sorusu bu yıl da soruldu ve geçtiğimiz araştırmalara göre en yüksek endişe düzeyi ile karşılaşıldı.

Ankete katılanların %33’ü “Çok endişeliyim” cevabını verirken, “Endişeliyim” diyenlerin oranı ise %50. “Endişeliyim” ve “Çok Endişeliyim” diyenlerin toplamı %83’ü bulurken geçtiğimiz yıl yapılan ankete kıyasla %17’lik bir artış görüyoruz. “Endişeli değilim” veya “Hiç endişeli değilim” diyenler ise %9’da kalıyor. Sonuçlar, halkın dörtte üçünden fazlasının iklim değişikliği nedeniyle kaygı duyduğunu ortaya çıkarıyor.

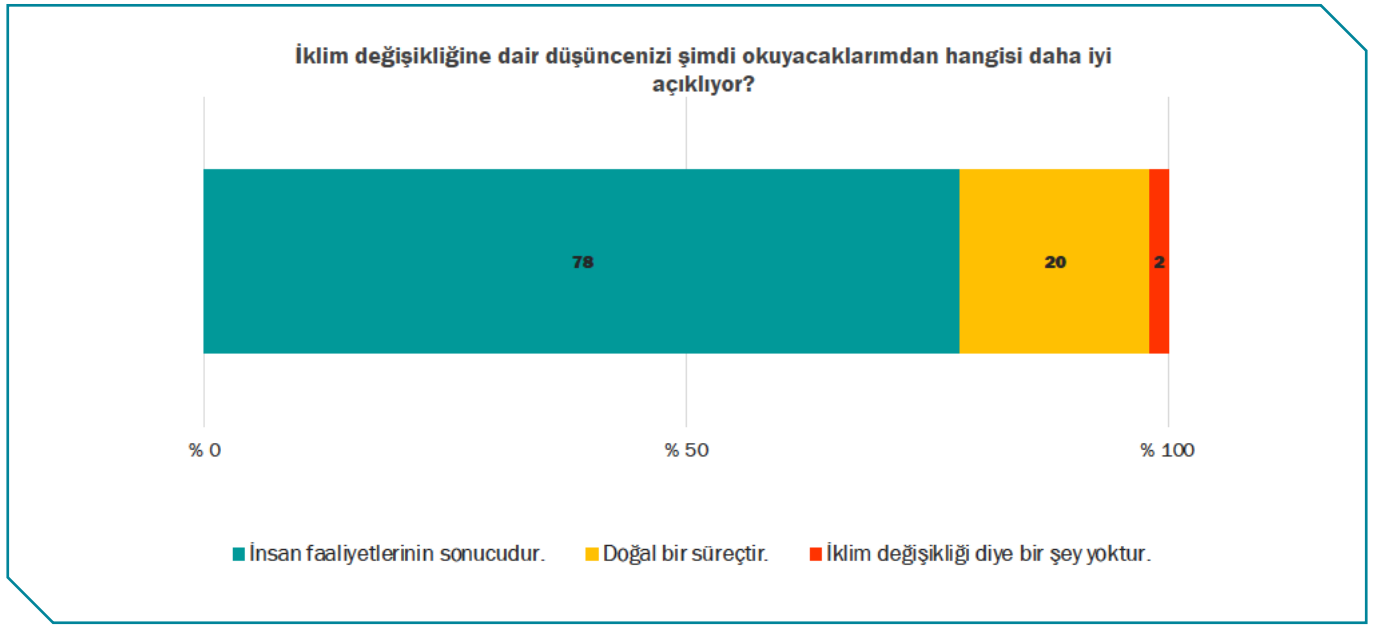
Çalışma, eğitim seviyesi arttıkça iklim değişikliğinden endişe duyanların oranının da arttığını gösteriyor. Lise altı eğitim seviyesindekilerin %77'si, lise mezunlarının %86'sı, üniversite mezunlarının ise %90'ı iklim değişikliği konusunda endişeli olduğunu ifade ediyor.

Hayat tarzı kümelerine baktığımızda ise, modernleşme arttıkça endişe düzeyinde bir artış yaşanıyor. Modernlerin %86'sı iklim değişikliği konusunda endişeli olduğunu belirtirken bu oran Geleneksel Muhafazakârlarda %83'e düşüyor. Dindar Muhafazakârlar ise %74 ile Türkiye ortalamasının altında kalıyor.

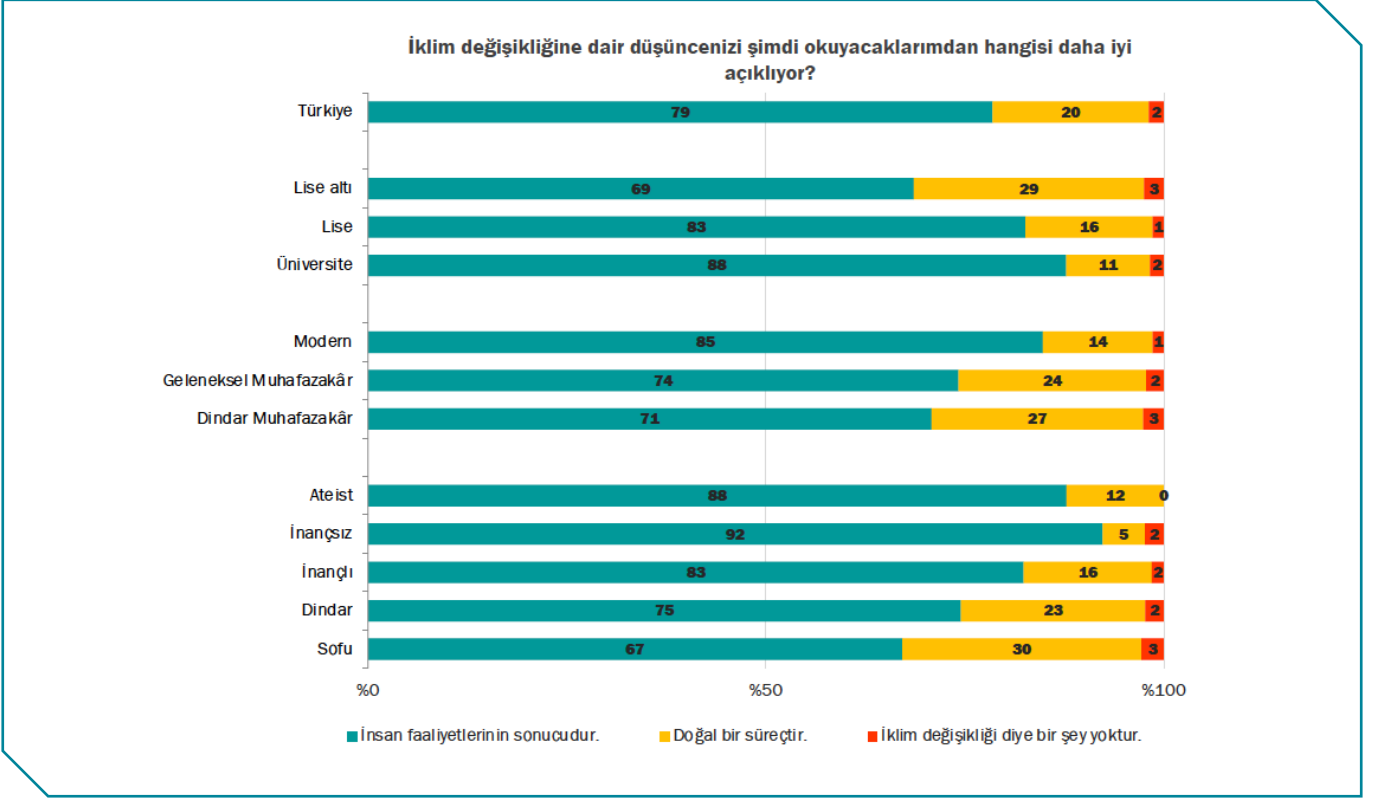
İklim değişikliğinden en çok endişe duyanlar ise %92 oranla kendini ateist olarak tanımlayanlar. Bunu kendilerini inançsız olarak tanımlayanlar (%91), inançlı olarak tanımlayanlar (%85), sofular olarak tanımlayanlar (%83) ve dindar olarak tanımlayanlar (%80) takip ediyor.

HALKIN %78’i İKLİM KRİZİNİN İNSAN FAALİYETLERİNİN BİR SONUCU OLDUĞUNU DÜŞÜNÜYOR

Katılımcılara üçüncü kez yöneltilen ve iklim değişikliğinin temel nedenine dair insanların ne düşündüğünü anlamaya çalışan “İklim değişikliğine dair düşüncenizi şimdi okuyacaklarımdan hangisi daha iyi açıklıyor?” sorusunu, katılımcıların %78’i “İnsan faaliyetlerinin sonucudur” şeklinde yanıtlarken, %20’i ise “Doğal bir süreçtir” şeklinde cevaplıyor. 2020’de yapılan araştırmada toplumun %71’i iklim krizinin insan faaliyetleri sonucu olduğunu düşünürken geçtiğimiz yıl bu oran %75’e yükselmişti. Bu konuda yıllar içinde giderek yükselen bir eğilim olduğu görülüyor. İklim değişikliğini inkar edenlerin oranı ise, bu yıl dip seviyeye inmiş durumda: %2. Bu oran geçtiğimiz yıl %7 idi.

Türkiye’de İklim Değişikliği Algısı ve Enerji Tercihleri 2022

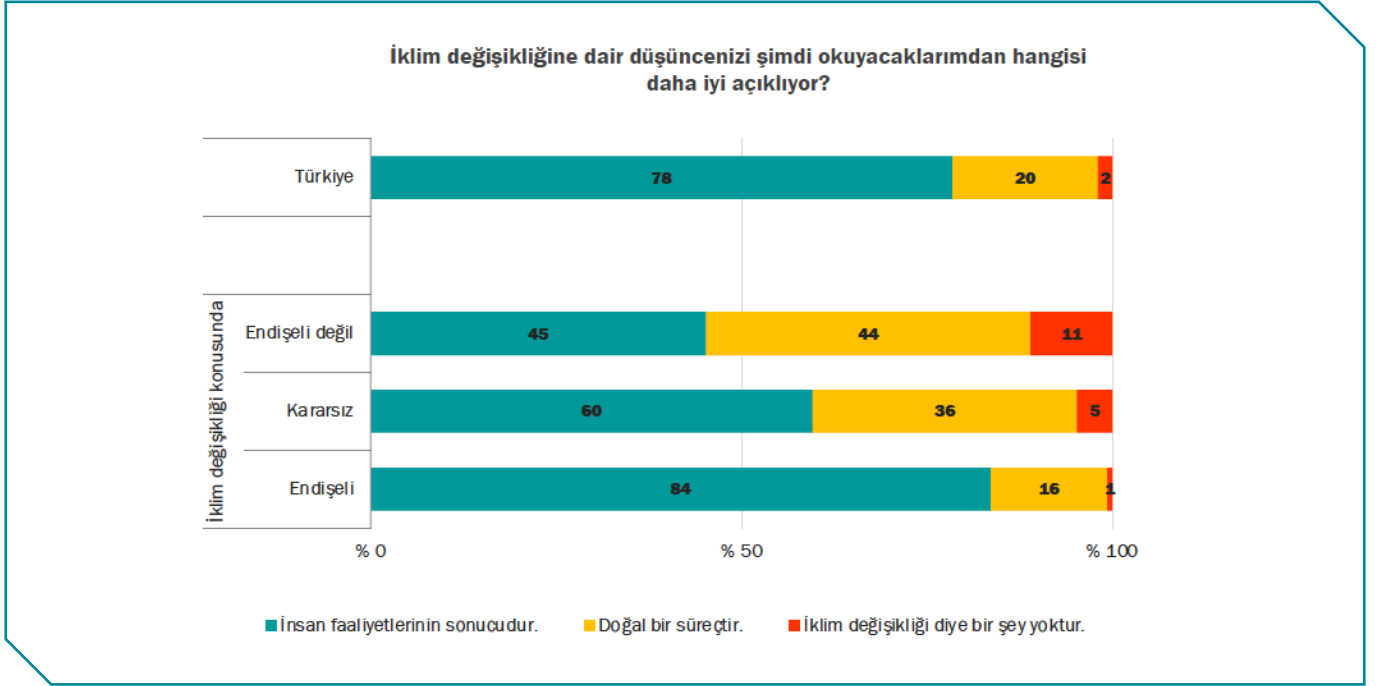

Eğitim seviyesi arttıkça iklim değişikliğinin, insan faaliyetleri sonucunda ortaya çıktığını söyleyenlerin oranı da artıyor. Lise altı eğitim seviyesindekilerin %69'u, lise mezunlarının %83'ü, üniversite mezunlarının ise %88'i iklim değişikliğinin insan faaliyetleri sonucu olduğunu söylüyor.

Hayat tarzı kümesinde Modernlerin %85'i iklim değişikliğinin insan faaliyetleri sonucu ortaya çıktığını söylerken bu oran Dindar Muhafazakârlarda %71.

İklim değişikliğinin doğal bir süreç olduğunu düşünenlerdeyse en yüksek oran %30 ile sofulara ait. Onu dindarlar %23 ile takip ederken, bu alandaki en düşük oran %5 ile kendini inançsız olarak tanıtanlarda.

Türkiye’de İklim Değişikliği Algısı ve Enerji Tercihleri 2022

İklim değişikliği konusundaki endişe seviyesi, iklim değişikliğine dair düşünceleri doğrudan etkiliyor. İklim değişikliği konusunda endişeli olmayanların %45'i iklim değişikliğinin insan faaliyetlerinin sonucu olduğunu, %44'ü doğal bir süreç olduğunu düşünüyor.

Endişeli olmayanların %11'i ise iklim değişikliği diye bir şey olmadığını söylüyor.

İklim değişikliği konusunda endişeli olanların %84'ü iklim değişikliğini insan faaliyetlerinin sonucu olarak değerlendirirken, %16'sı doğal bir süreç olarak görüyor.

“İklim Değişikliği Farkındalığı Bilimsel Bilgi ile de Desteklenmeli”

YAZI: Prof. Dr. Doğanay Tolunay/İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Orman Fakültesi

İKLİM Haber’in KONDA ile beş yıldır devam eden ve artık gelenekselleşen İklim Algısı anketinde yine çarpıcı sonuçlar var. İklim değişikliği konusunda endişeli olanların sayısının %83 ile en yüksek seviyeye ulaşması önemli. 2022 yılında toplumu derinden sarsan orman yangını ve sel gibi aşırı hava olaylarının fazla yaşanmadığı, 2023’ün başında konuşulan susuzluk ve kuraklığın anketin yapıldığı tarihlerde henüz gündemde olmadığı hatırlandığında, bu endişelerin gündeme ilgili olmadığı değerlendirilebilir. Nitekim ülkemizdeki aşırı hava olayları sayısında artış olup olmadığı sorusuna verilen %93 oranındaki “arttı” cevabı bunu destekliyor. Bu cevap Meteoroloji Genel Müdürlüğü’nün (MGM) verileriyle de örtüşüyor. [MGM verilerine göre](#) 2017 yılında 598 aşırı hava olayı meydana gelmişken, sonrasında sürekli artarak 2022 yılında 1030’a ulaşmış durumda.

İklim değişikliği konusundaki **endişelerin inançlı kesimlerde daha düşük olması** diğer dikkat çekici bir sonuç. Ayrıca eğitim seviyesinin de iklim değişikliği farkındalığını etkilediği anketlerden anlaşılıyor. Nitekim gerek iklim değişikliğinden endişe duyanların gerekse iklim değişikliğinin insan kaynaklı bir faaliyet olduğunu düşünenlerin oranı eğitim düzeyiyle birlikte artıyor.

Anket sonuçları sadece iklim değişikliğinden endişeli olanların, bu değişikliklerin insan faaliyetleri nedeniyle olduğunu ve aşırı hava olaylarının arttığını düşünenlerin oranları üzerinden değerlendirildiğinde ülkemizde iklim değişikliği farkındalığının yüksek olduğu yorumu yapılabilir. Ancak iklim değişikliğinin sebepleri sorusuna verilen cevaplar yüksek farkındalıkla örtüşmüyor. Çünkü ilk sırada

orman kaybı, ikinci sırada fosil yakıtlar ve üçüncü sırada ulaşım var. Endüstriyel tarım ve hayvancılık son sırada kalmış. Önceki yıllarda da benzer bir sonuç çıkmıştı. Son yıllardaki orman yangınları, aşırı odun üretimi, madencilik ve diğer tesislerle ormanların tahrip olmasının cevapları etkilediği söylenebilir. Orman mühendisi olarak toplumda orman sevgisinin yüksek olması beni sevdirse de gerek ülkemizde gerekse dünyada iklim değişikliğinin en önemli sebebinin fosil yakıtlar olduğunu söylemek gerek. Endüstriyel tarım ve hayvancılık ile sanayi de diğer önemli faktörler. İklim değişikliğiyle mücadelede öncelik verilecek alanları belirlediği için iklim değişikliğinin sebeplerini doğru olarak ortaya koymak gerekli. Nitekim bu yöndeki bir soruya yeşil alanlar korunmalı, ulaşım kaynaklı CO₂ azaltılmalı ve binalarda enerji verimliliği artırılmalı yönünde cevaplar verilmiş. Termik santrallerin kapatılması ancak dördüncü sırada yer verilmiş. Oysa [Türkiye seragazi istatistikleri](#) incelendiğinde emisyonlarımızın %71’inin enerjiden kaynaklandığı görülüyor. Net sıfır karbon emisyon hedefine ulaşmak için yeşil alanların korunması ve artırılmasından çok enerji ve sanayi kaynaklı emisyonları düşürmek zorundayız. Ankete verilen cevaplar iklim değişikliği konusunda yüksek farkındalık olmasına rağmen henüz bilimsel bilginin topluma yayılmadığını gösteriyor. Nitekim Cumhurbaşkanı tarafından açıklanan 2053 net sıfır karbon emisyon hedefini onaylayanların oranının sadece %63’te kalması da bunu destekliyor.

Ankette orman yangınlarının çıkış sebepleri ilk defa 2021 yılında sorulmuştu. Bu soru 2022 yılında da yöneltilmiş. 2021 yılında katılımcıların %36’sı yangınların terör faaliyetleri ile çıktığına ve %27’si ise yanan alanlarının imara açılmak istendiğine inandıklarını ifade etmişlerdi. Kasım 2022 tarihli ankette terör faaliyetleri cevabını verenler %22’ye gerilerken, imara açılmak istenmesi cevabı verenlerin oranı %33’e çıkmış. Orman yangınlarının dikkatsizlik ve ihmalden çıktığını düşünenlerin oranı ise %20’den %34’e yükselmiş. 2021 yılındaki cevaplarda siyasi görüşlerin ön planda olduğu dikkat çekiyordu. Çünkü Cumhuriyetçi destekleyenler orman yangınlarının terör örgütlerince çıkarıldığı, Millet İttifakını destekleyenler ise imara açmak için yakıldığı görüşündeydiler. 2022 yılında siyasi tercihler sorulmasa da eğitim seviyesi ve

Son yıllardaki orman yangınları, aşırı odun üretimi, madencilik ve diğer tesislerle ormanların tahrip olmasının cevapları etkilediği söylenebilir. Orman mühendisi olarak toplumda orman sevgisinin yüksek olması beni sevdirse de gerek ülkemizde gerekse dünyada iklim değişikliğinin en önemli sebebinin fosil yakıtlar olduğunu söylemek gerek.

Karar vericilerin iklim değişikliği ile mücadele için adımlar atması, iklim değişikliğinin toplumun en önemli gördüğü 3 sorun arasına girmesi halinde mümkün olabilir. Ekonomi, sağlık, eğitim, güvenlik gibi acil görülen konular yanında iklim değişikliği ile mücadelenin kamuoyunun gündemine girmesi yakın zamanda pek mümkün görünmüyor.

Fotoğraf: Unsplash - Matt Palmer

inançlara göre cevapların farklılaştığı görülüyor. Muhafazakârlar yangınlardan terör örgütlerinin, kendini modern olarak tanımlayanlar ise ormanları imara açmak isteyenlerin sorumlu olduğunu düşünüyor. Bu soruya verilen cevaplar da kamuoyunun orman yangınları çıkış sebepleri konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığını, halen siyasi görüşlerinin düşüncelerini etkilediğini gösteriyor. Çünkü Orman Genel Müdürlüğü (OGM)’nün resmi verilerine yılda ortalama 2700 kadar orman yangını çıkıyor ve bunun altısının sebebi terör örgütleri. 2021 yılı yangınlarında ise yine resmi verilere göre terör unsuru belirlenemedi. Benzer şekilde bugüne kadar yanan orman alanlarından verilen imar izni olarak kabul edilebilecek tek örnek Bodrum’daki bir otel. Ek olarak Anayasamıza yöre yanan orman alanlarının yeniden ormanlaştırılması zorunlu. Oysa orman yangınlarının %90’ı insanların ihmal ya da kasıtlı davranışlarından çıkıyor. Örneğin 2021 yılında yanan 140 bin hektar ormanın 37 bin hektarından [elektrik nakil hatları sorumlu](#). Ayrıca iklim değişikliğinin de doğrudan orman yangınlarına neden olmadığını, insanlar tarafından başlatılan yangınların kısa sürede büyümesine yol açarak kontrol altına alınmasını zorlaştırdığını da belirtmek gerek.

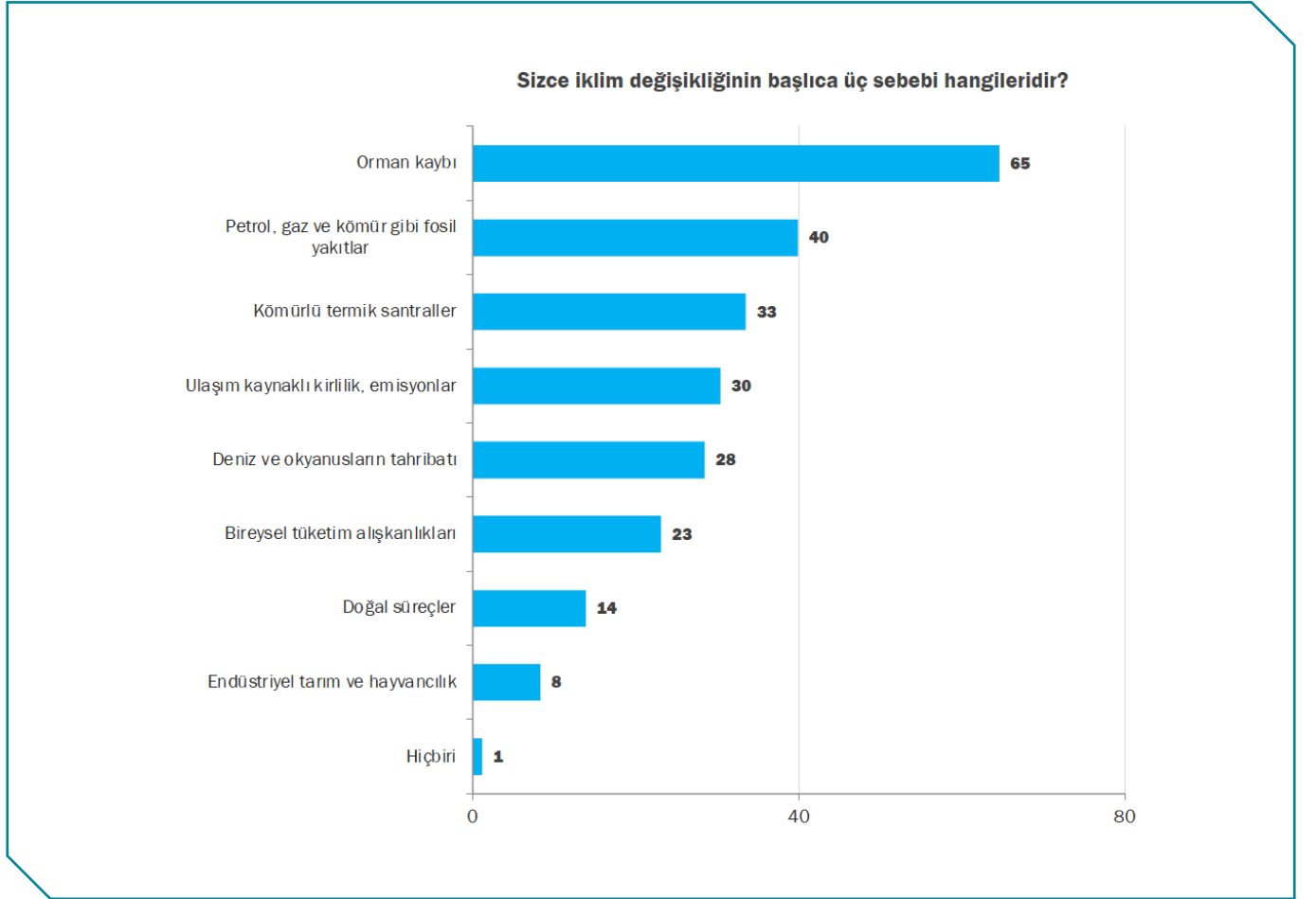
Yorumlanması gereken diğer bir sonuç, katılımcıların oy tercihlerinde partilerin hangi politikalarının belirleyici olduğu sorusuna

verilen cevaplar. Ekonomi, sağlık, eğitim, güvenlik, dış politika, çevre/iklim gibi on politika seçeneği sunulmuş. İlk üç sırayı ekonomi, eğitim ve sağlığın alması şaşırtıcı değil. Çevre/iklim politikaları ise sekizinci sırada kalmış. Karar vericilerin iklim değişikliği ile mücadele için adımlar atması, iklim değişikliğinin toplumun en önemli gördüğü 3 sorun arasına girmesi halinde mümkün olabilir. Ekonomi, sağlık, eğitim, güvenlik gibi acil görülen konular yanında iklim değişikliği ile mücadelenin kamuoyunun gündemine girmesi yakın zamanda pek mümkün görünmüyor. Nitekim seçim döneminde olmamıza rağmen iklim değişikliğine değinen fazla siyasetçi yok. Halbuki iklim değişikliği ekonomi, sağlık, su tedariki ve gıda üretimini doğrudan etkiliyor. Göçlere neden olması beklendiği için de bir bakıma güvenlikle de ilgili.

Özetle ülkemizde iklim değişikliği ile ilgili farkındalığın giderek arttığı, ancak bu farkındalığın bilimsel bilgi ile desteklenmesi gerektiği söylenebilir. Bilimsel bilgi ilköğretim kurumları, liseler ve üniversitelerde öğretim programlarına iklim değişikliği derslerinin konulması ile mümkün olabilir, ancak yetersiz olacaktır. Ek olarak siyasiler, kamu kurumları, STK’lar, medya, kanaat önderleri gibi toplumu yönlendirenlerin de iklim değişikliği konusundaki farkındalık ve bilgi seviyelerinin artmasıyla da bilimsel bilgi topluma yaygınlaştırılabilir.

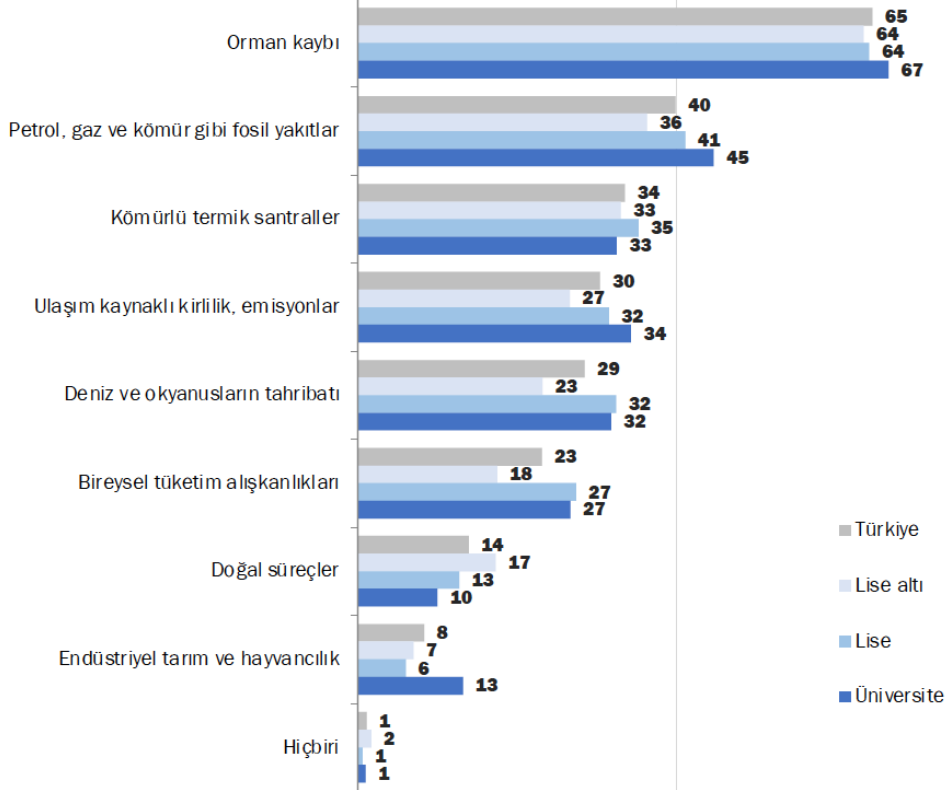
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ EN ÇOK ORMAN KAYBI İLE İLİŞKİLENDİRİLİYOR

Katılımcılara iklim değişikliğine başlıca üç sebebi sorulduğunda birinci sırada orman kaybı yer aldı. Bu fikre sahip olanların oranı %65. Görüştüğümüz kişilerin %40’ıysa petrol, gaz ve kömür gibi fosil yakıtların iklim değişikliğine sebep olduğu görüşünde. Katılımcıların %33’ü ise iklim değişikliğine kömürlü termik santrallerin neden olduğunu ifade ediyor. En az gösterilen neden ise %8 oranla endüstriyel tarım ve hayvancılık ve hayvancılık.

İklim Değişikliği Algısı, Endişeler ve Kırılganlık

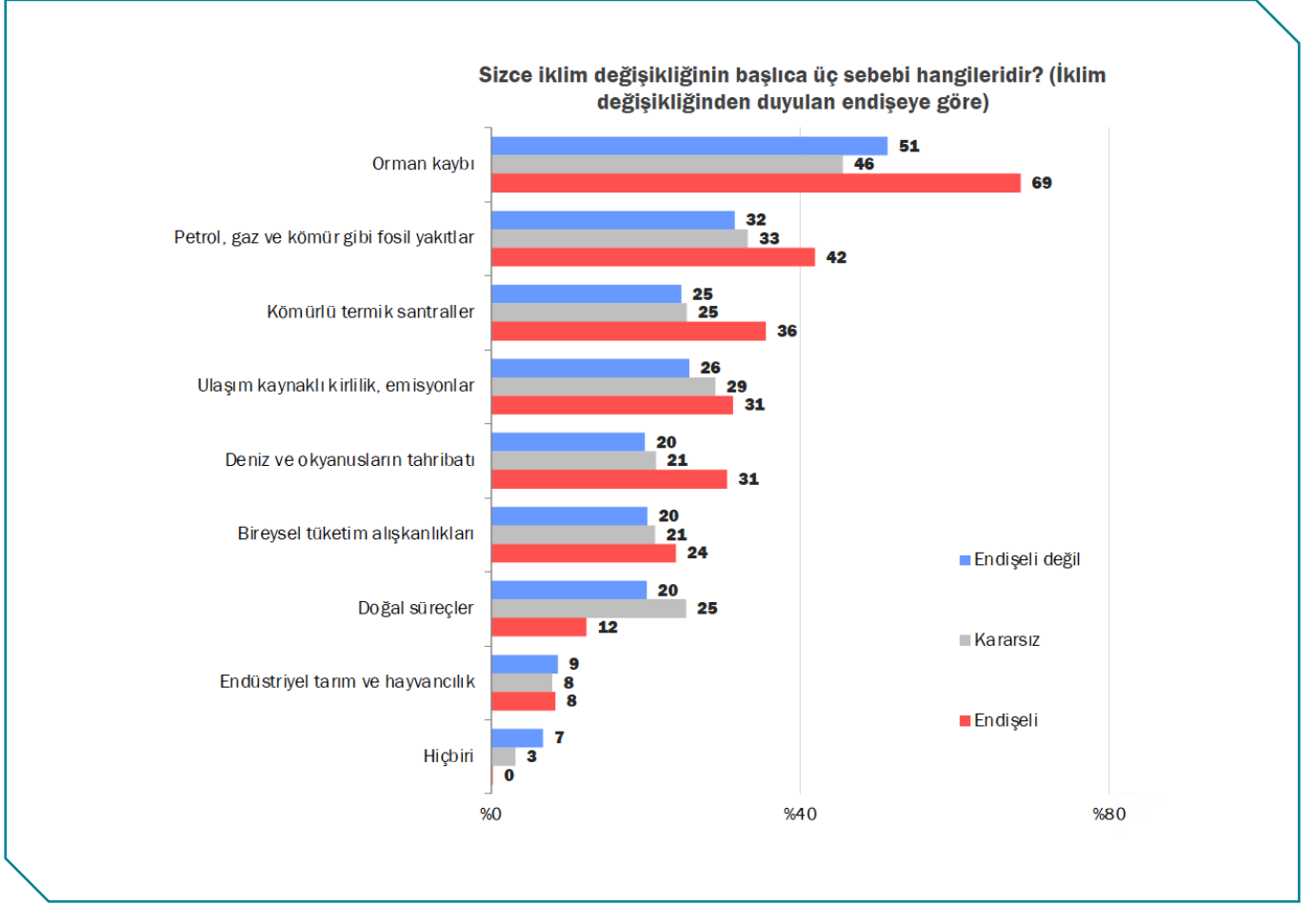
Sizce iklim değişikliğinin başlıca üç sebebi hangileridir?

Eğitim seviyesi fark etmeksizin, iklim değişikliğinin sebebi olarak en çok "orman kaybı" gösteriliyor.

Eğitim seviyesi arttıkça "ulaşım kaynaklı kirlilik, emisyonlar" ve "petrol, gaz ve kömür gibi fosil yakıtlar diyenlerin oranları da artıyor. Lise altı eğitim seviyesindekilerin %36'sı fosil yakıtları iklim değişikliğinin başlıca üç sebebinden biri olarak görürken üniversite mezunlarında bu oran %45.

Endüstriyel tarım ve hayvancılığın iklim değişikliğine sebep olduğunu en çok üniversite mezunları düşünüyor. Üniversite mezunlarının %13'ü bu cevabı veriyor.

İklim değişikliğinden endişeli olanların %69'u orman kaybını, iklim değişikliğinin başlıca üç sebebinden biri olarak görürken iklim değişikliği konusunda endişeli olmayanlar arasında bu oran %51.

İklim değişikliği konusunda endişe düzeyi ortada olanların, yani kararsızım diyenlerin bile yaklaşık yarısının iklim değişikliğinin sebebi olarak orman kaybına işaret ettiği görülüyor.

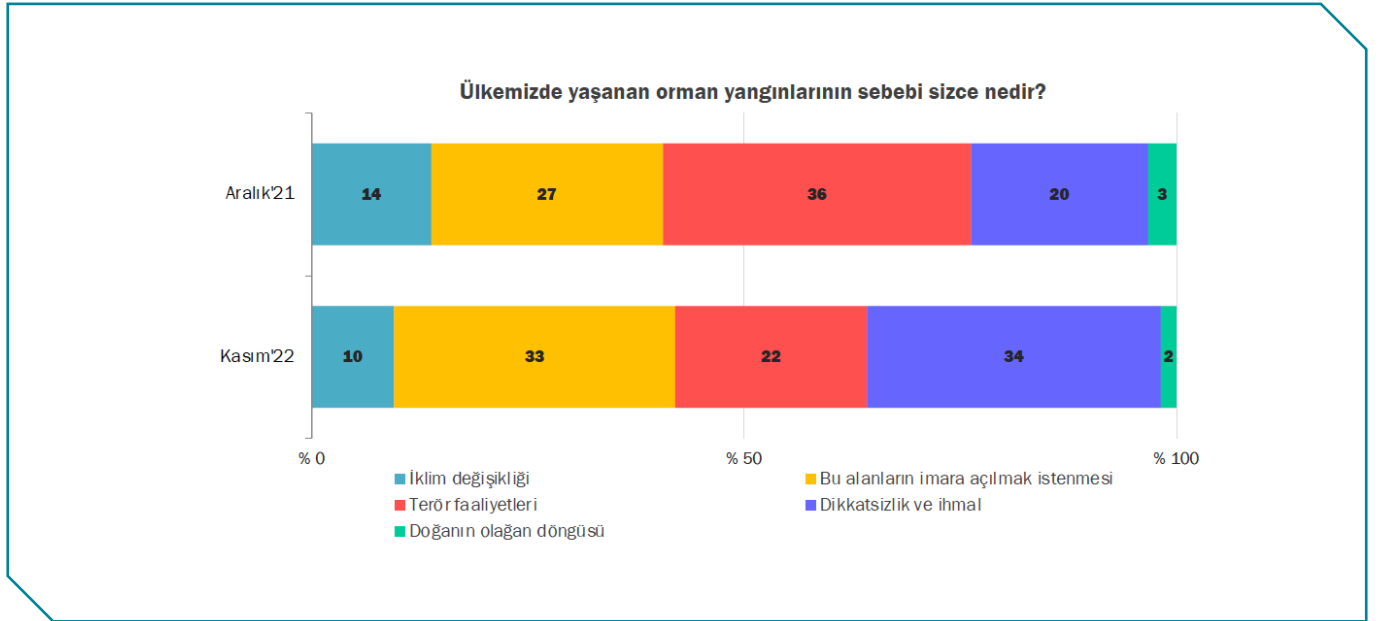
İklim değişikliği konusunda endişeli olanların her bir seçeneği iklim değişikliğinin sebebi olarak gösterme eğilimi bu konuda endişeli olmayanlara göre daha fazla.

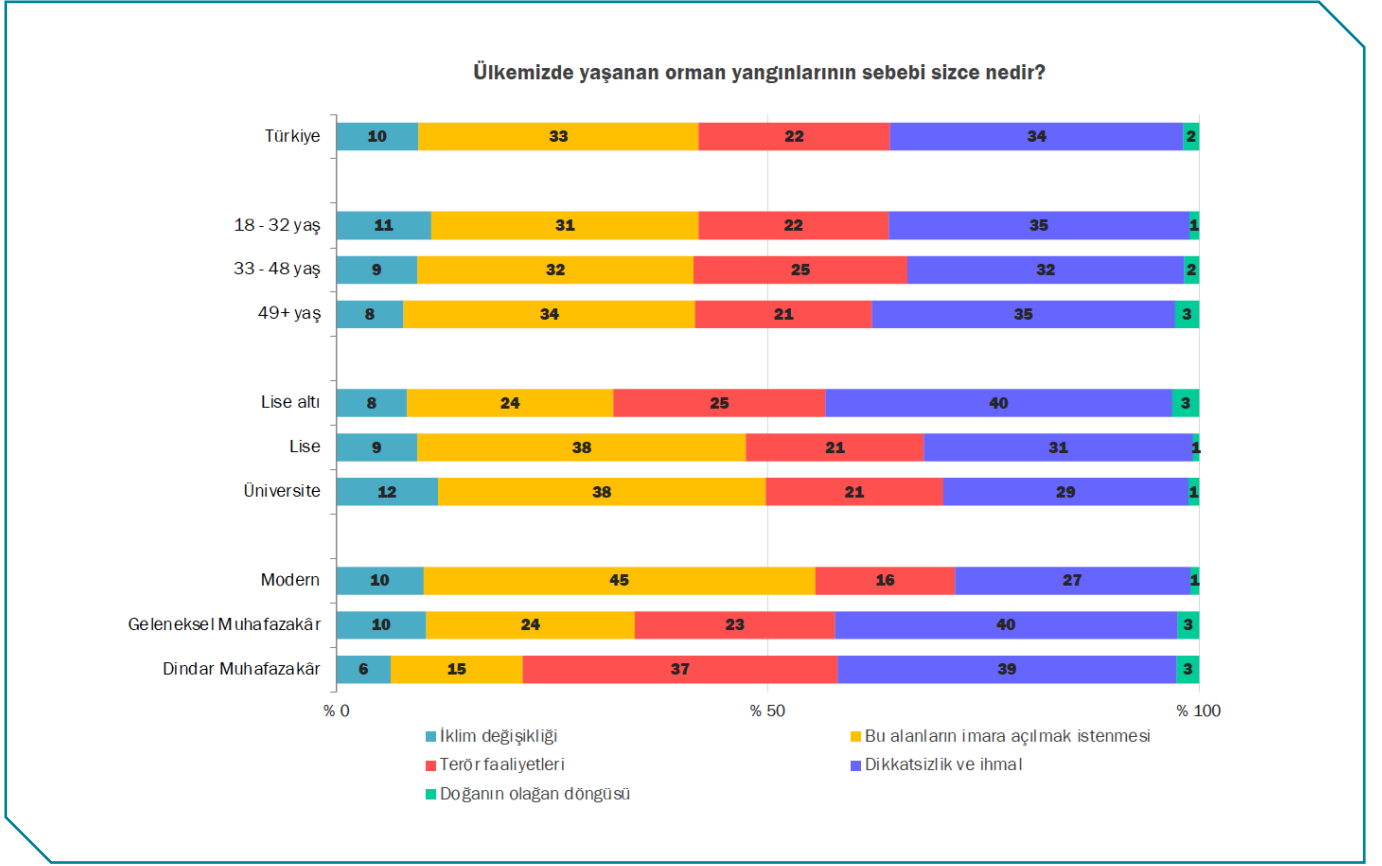
Tahmin edilebileceği üzere iklim değişikliği konusunda endişeli olmayanların, iklim değişikliğini doğal bir süreç olarak görme eğilimi daha fazla.

ORMAN YANGINLARI İLE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ARASINDAKİ BAĞ KURULAMIYOR

Orman yangını sezonunun başlamasıyla beraber sıklıkla şiddetli orman yangınları ile mücadele ediyoruz. Ancak 2022 yazında, günlerce süren 2021 yazı yangınları kadar şiddetli yangınlara şahit olmadık. Bu yangınların sebebi sorulduğunda iklim değişikliği yanıtını verenlerin oranı bir önceki araştırmaya göre 4 puan azalıp %10'a gelirken orman yangınlarının sebebi olarak bu alanların imara açılmak istenmesini işaret edenlerin oranı 6 puan artıp %33'e yükseldi.

Terör faaliyetlerini orman yangınlarının başlıca sebebi olarak görenlerin oranı bir önceki çalışmada %36'yken yeni çalışmada %22'ye gerilemiş durumda. Dikkatsizlik ve ihmal cevabını verenlerin oranının ise 14 puan artarak %34'e yükseldiğini görüyoruz.

Eğitim seviyesine göre değerlendirildiğinde, eğitim düzeyi arttıkça "dikkatsizlik ve ihmal" yanıtının azaldığı görülüyor. Lise altı eğitim seviyesindekilerin %40'ı bu cevabı verirken üniversite mezunları arasında bu oran %29.

Hayat tarzları kümeleri arasında alanların imara açılmak istenmesi yanıtını en çok verenler %45 oranla Modernler. Geleneksel Muhafazakârların %24'ü, Dindar Muhafazakârların ise %15'i bu alanların imara açılmak istenmesini orman yangınlarının sebebi olarak görüyor.

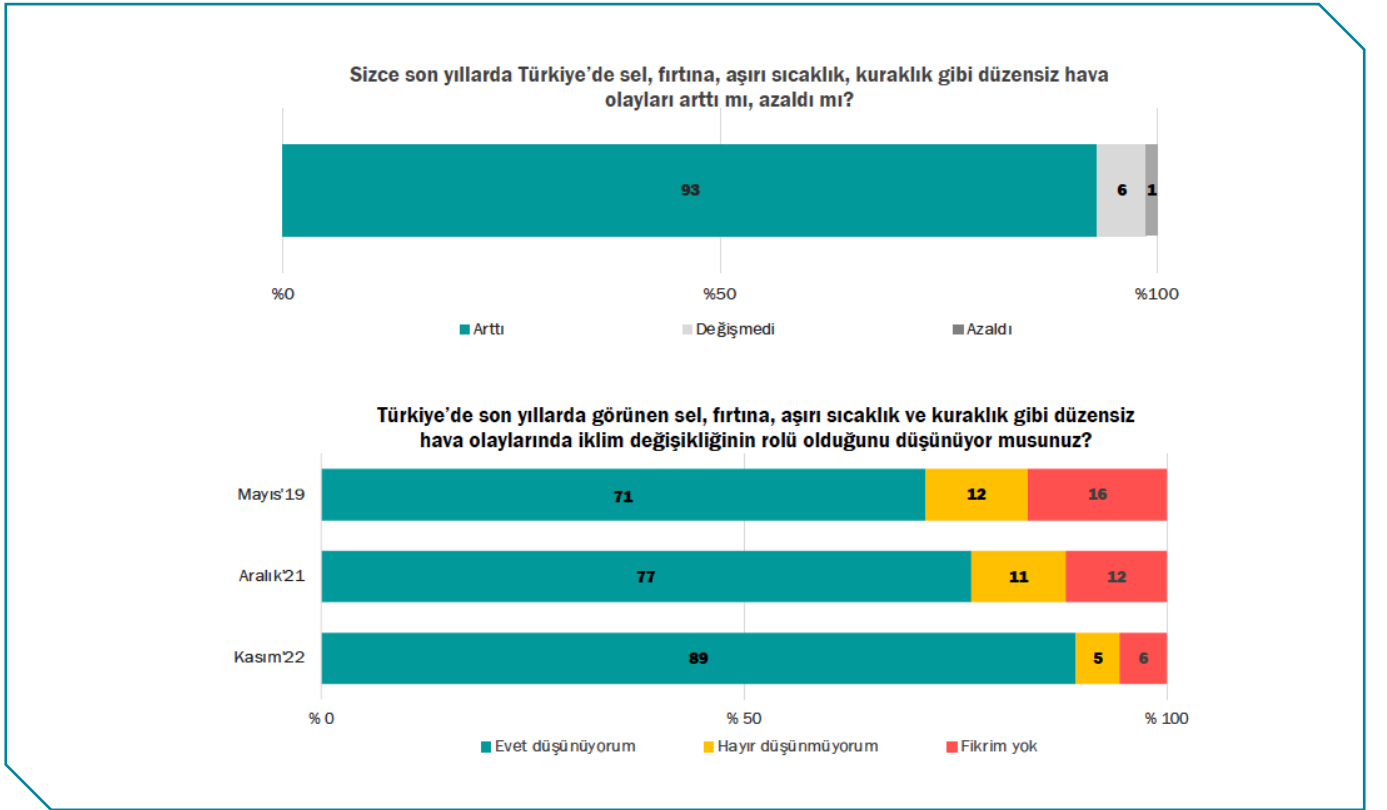
Orman yangınlarına sebep olarak terör faaliyetlerini en çok işaret edenler %37 oranla Dindar Muhafazakârlar olarak karşımıza çıkıyor. Modernlerin de %16'sı bu cevabı veriyor.

HER 10 KİŞİDEN 9’U AŞIRI HAVA OLAYLARININ ARTTIĞINI DÜŞÜNÜYOR

Isınmadaki her artış, hızla artan tehlikelere neden oluyor. Daha yoğun sıcak hava dalgaları, daha yoğun yağışlar ve diğer aşırı hava olayları, insan sağlığı ve ekosistemler için riskleri artırıyor. Her bölgede insanlar aşırı sıcaktan ciddi bir biçimde etkileniyor. Artan ısınmayla birlikte iklim kaynaklı gıda ve su güvensizliğinin artması bekleniyor. Riskler, salgın hastalıklar veya çatışmalar gibi diğer olumsuz olaylarla birleştiğinde yönetilmesi daha da zor hale geliyor. İklim bilimi uzun yıllardır ısınmayı durdurmanın yolunun seragazi emisyonlarını azaltmaktan ve sıfırlamaktan geçtiğini vurguluyor.

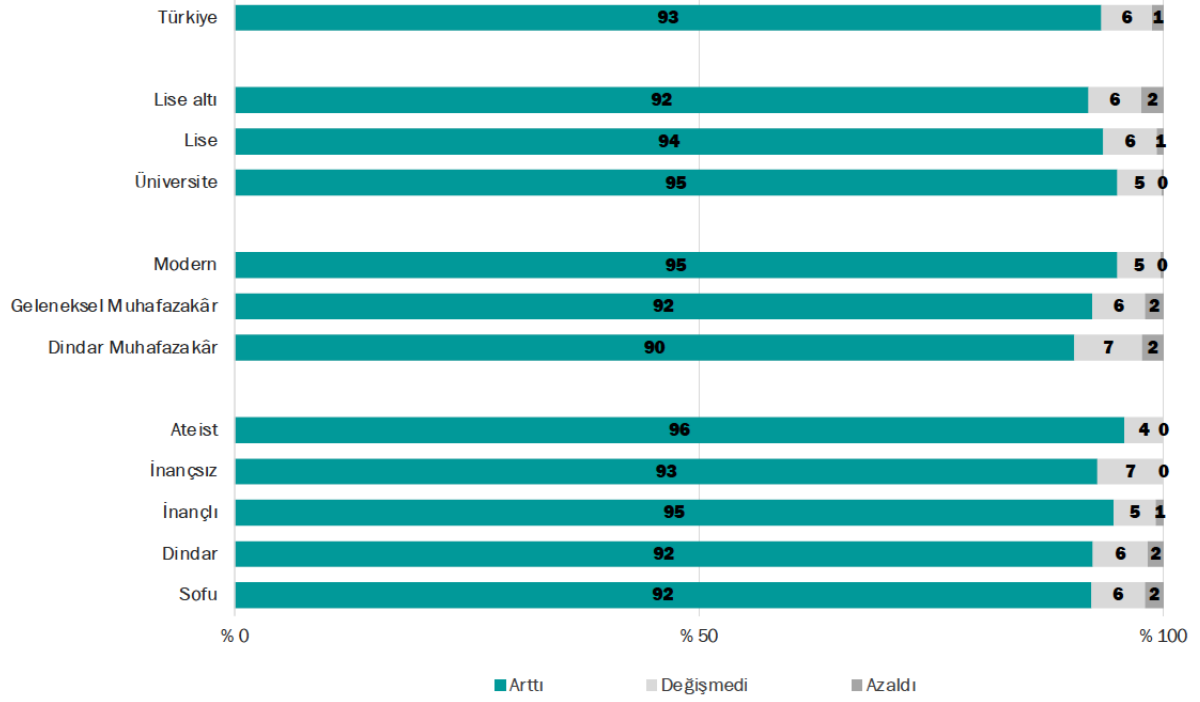
Biz de görüştüğümüz kişilere sel, fırtına, aşırı sıcaklık ve kuraklık gibi aşırı hava olaylarının artıp artmadığını sorduk. Katılımcıların %93 gibi önemli bir bölümü son yıllarda Türkiye’de sel, fırtına, aşırı sıcaklık, kuraklık gibi düzensiz hava olaylarının arttığını düşünüyor. Katılımcıların %6’sı bu durumlarda bir değişiklik olmadığını düşünürken sadece %1’i azaldığını ifade ediyor.

Bu düzensiz hava olaylarında iklim değişikliğinin rolü olduğunu düşünenlerin oranı Mayıs 2019 ve Aralık 2021’den bu yana düzenli şekilde artıyor. Bir önceki raporda böyle düşünenlerin oranı %77 iken yeni çalışmada bu oran %89’a yükseldi.

Türkiye'de İklim Değişikliği Algısı ve Enerji Tercihleri 2022

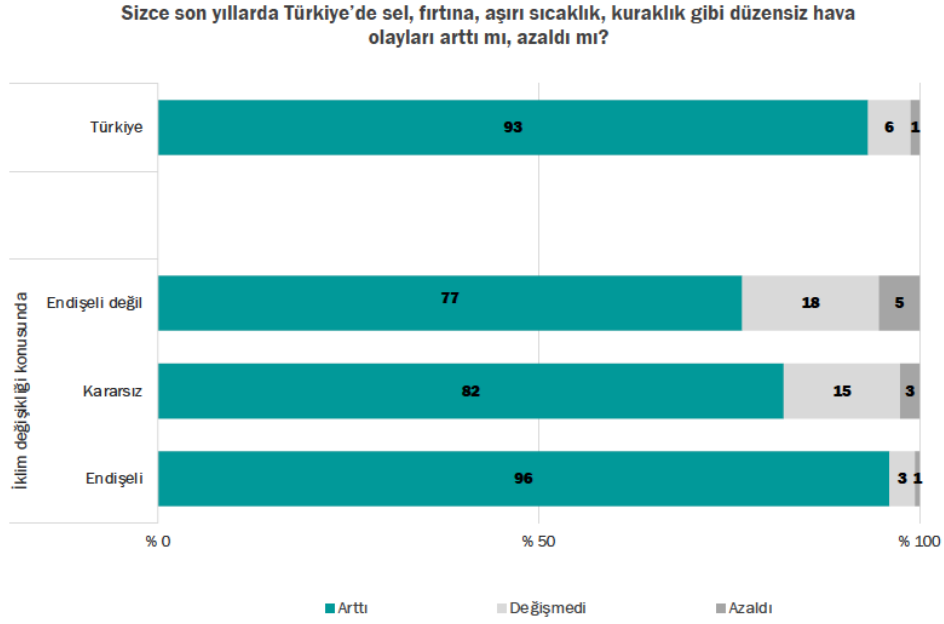
Sizce son yıllarda Türkiye'de sel, fırtına, aşırı sıcaklık, kuraklık gibi düzensiz hava olayları arttı mı, azaldı mı?

Eğitim seviyesi arttıkça, son yıllarda düzensiz hava olaylarının arttığını düşünenlerin oranı da artıyor. Lise altı eğitim seviyesindekilerde bu düşünceye sahip olanların oranı %92 iken lise mezunlarının %94'ünün, üniversite mezunlarının ise %95'inin bu şekilde düşündüğünü görüyoruz.

Modernlerin %95'i düzensiz hava olaylarının son yıllarda arttığını düşünürken, Dindar Muhafazakârlarda ise bu oran %90.

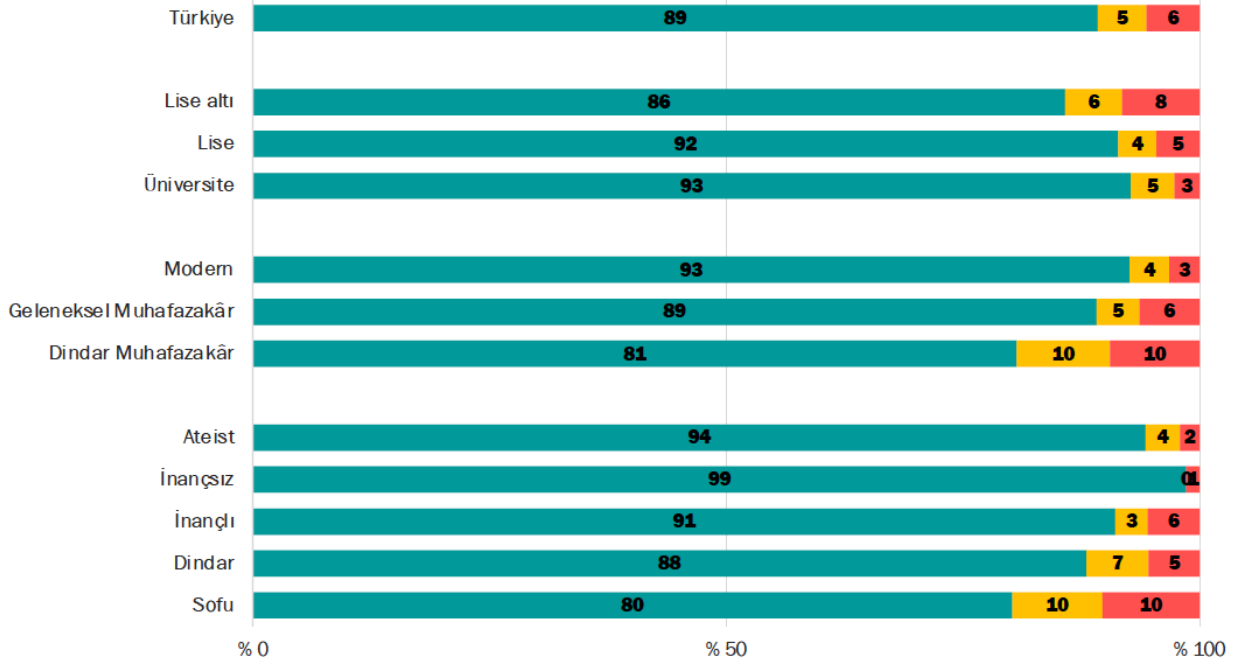
Türkiye'de İklim Değişikliği Algısı ve Enerji Tercihleri 2022

İklim değişikliği konusunda endişeli olmayanların %77'si son yıllarda Türkiye'de düzensiz hava olaylarının arttığını söylerken %18'i bir değişiklik olmadığını belirtiyor.

İklim değişikliği konusunda endişeli olanların ise %96'sı son yıllarda Türkiye'de düzensiz hava olaylarının arttığını düşünüyor.

Türkiye’de son yıllarda görünen sel, fırtına, aşırı sıcaklık ve kuraklık gibi düzensiz hava olaylarında iklim değişikliğinin rolü olduğunu düşünüyor musunuz?

Eğitim seviyesi arttıkça düzensiz hava olaylarında iklim değişikliğinin rolü olduğu düşüncesi de artıyor. Lise altı eğitim seviyesindekilerin %86’sı, lise mezunlarının %92’si, üniversite mezunlarının ise %93’ü, düzensiz hava olaylarında iklim değişikliğinin rolü olduğunu düşünüyor. Düzensiz hava olaylarında iklim değişikliğinin rolü olduğu düşüncesine en çok katılanların %99 oranla inançsızlar ve %94 oranla ateistler olduğu görülüyor.

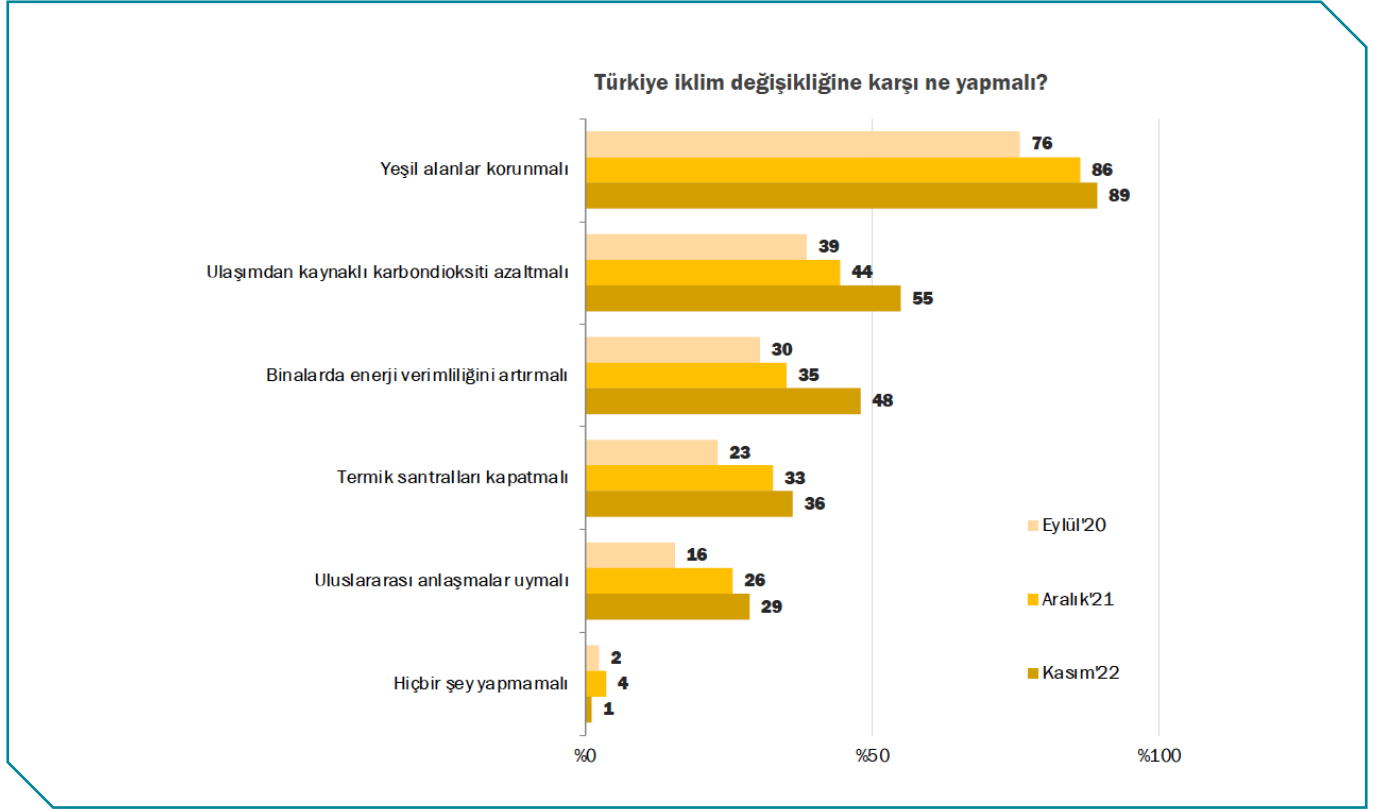
TOPLUMUN ÇÖZÜMÜ: YEŞİL ALANLARI KORUMAK

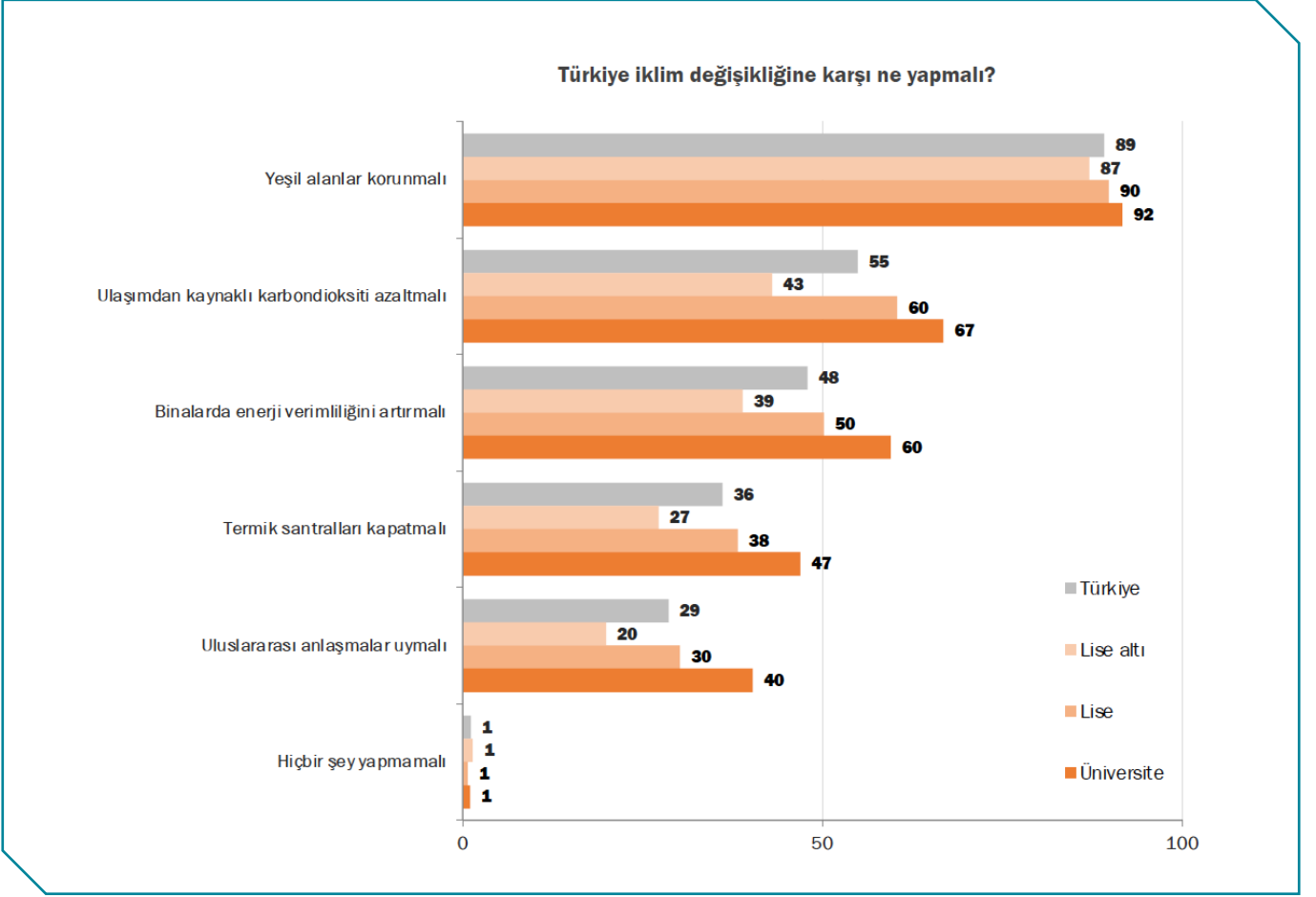
İklim krizi ile mücadelede hızlı davranmazsak çok daha ağır sonuçlarla karşılaşacağız. İklim bilimi ise yeterince hızlı olmadığımızı sıklıkla vurguluyor. Biz de katılımcılara Türkiye’nin iklim değişikliği karşısında ne yapması gerektiğini sorduk.

Toplum yıldan yıla Türkiye’nin iklim değişikliğine karşı herhangi bir şey yapması konusunda daha yüksek oranlarda eylem önerisinde bulunuyor.

Önceki yıllarda olduğu gibi, yeni araştırmada da en yüksek oranda verilen yanıtın “yeşil alanları korumak” olduğu görülüyor. Bu cevabı verenlerin oranı %89.

2020’deki araştırmadan 2022’deki araştırmaya en fazla oranda yükselen seçenek “binalarda enerji verimliliğini artırmak” oldu. Bu cevabı verenlerin oranı 2020’de %30 iken, 2022’ye gelindiğinde 18 puan artarak %48’e ulaşmış durumda.

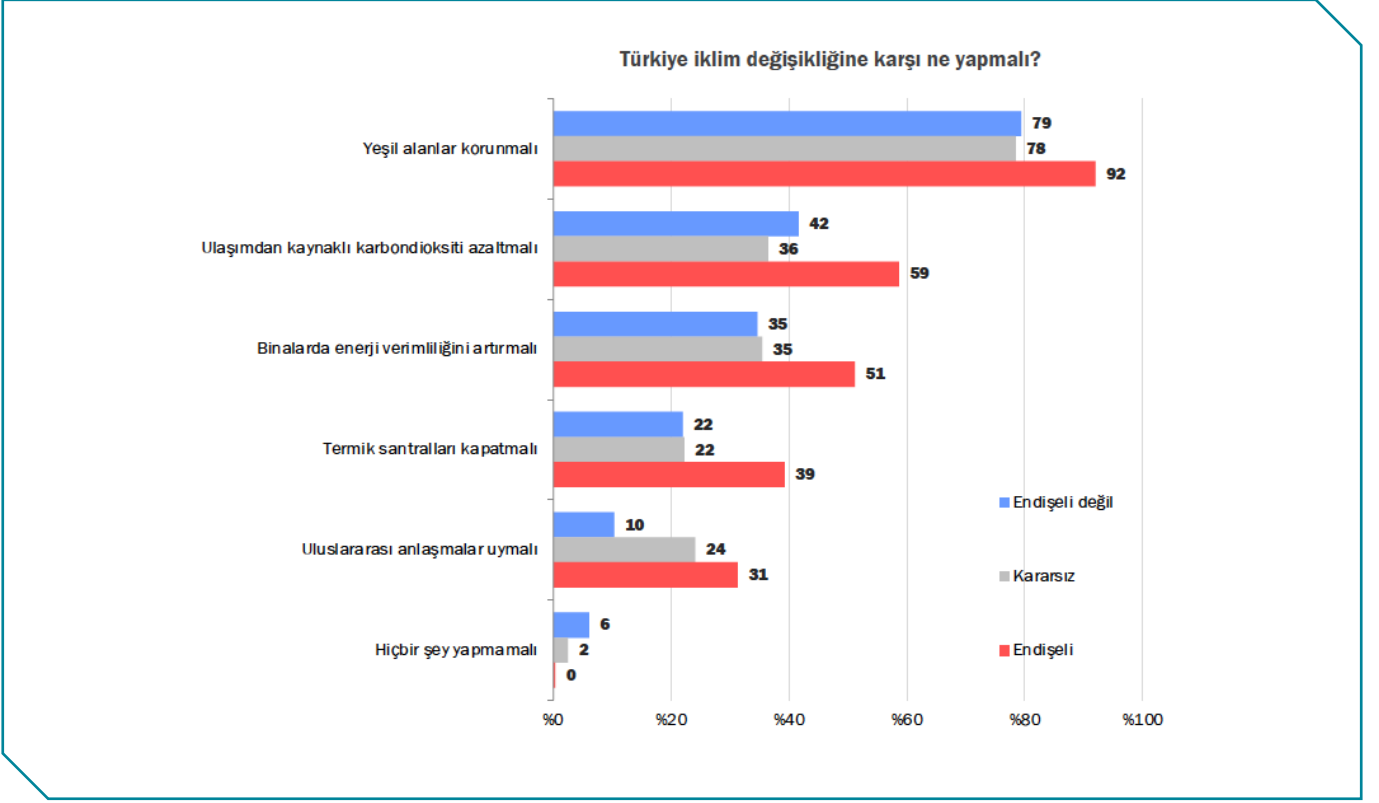

Eğitim seviyesi, bu soruya verilen cevapları önemli ölçüde etkiliyor. Eğitim seviyesi arttıkça iklim değişikliğine karşı çözüm önerme eğilimi de artıyor.

Ulaşım kaynaklı karbondioksitin azaltılması gerektiğini düşünenlerin oranı lise altı eğitim seviyesindekilerde %43’ken üniversite mezunlarında %67.

Diğer bir örnek olarak lise altı eğitim seviyesindekilerin %20’si uluslararası anlaşmalara uyulmalı derken, üniversite mezunları arasında bu cevabı verenlerin oranı %40.

Türkiye’de İklim Değişikliği Algısı ve Enerji Tercihleri 2022

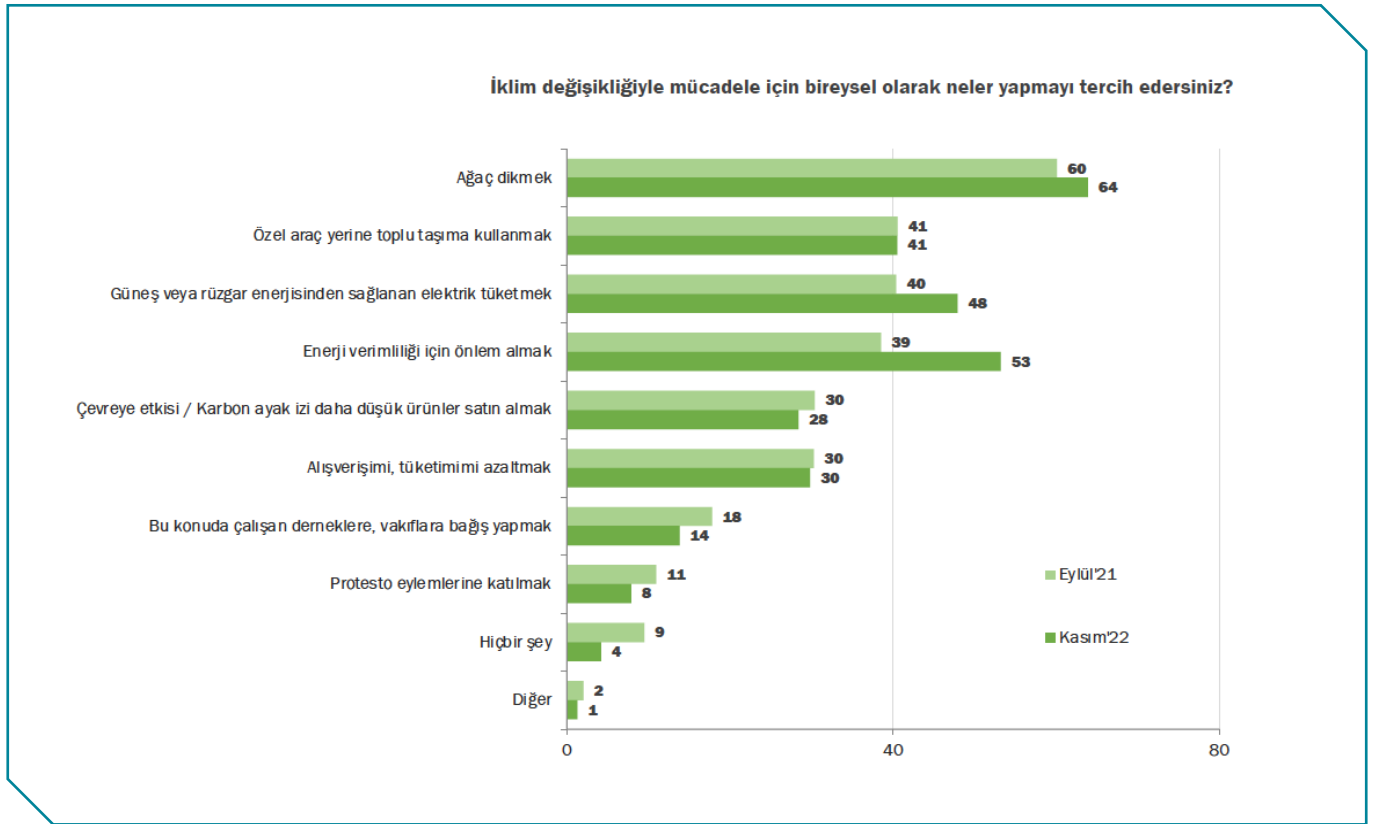

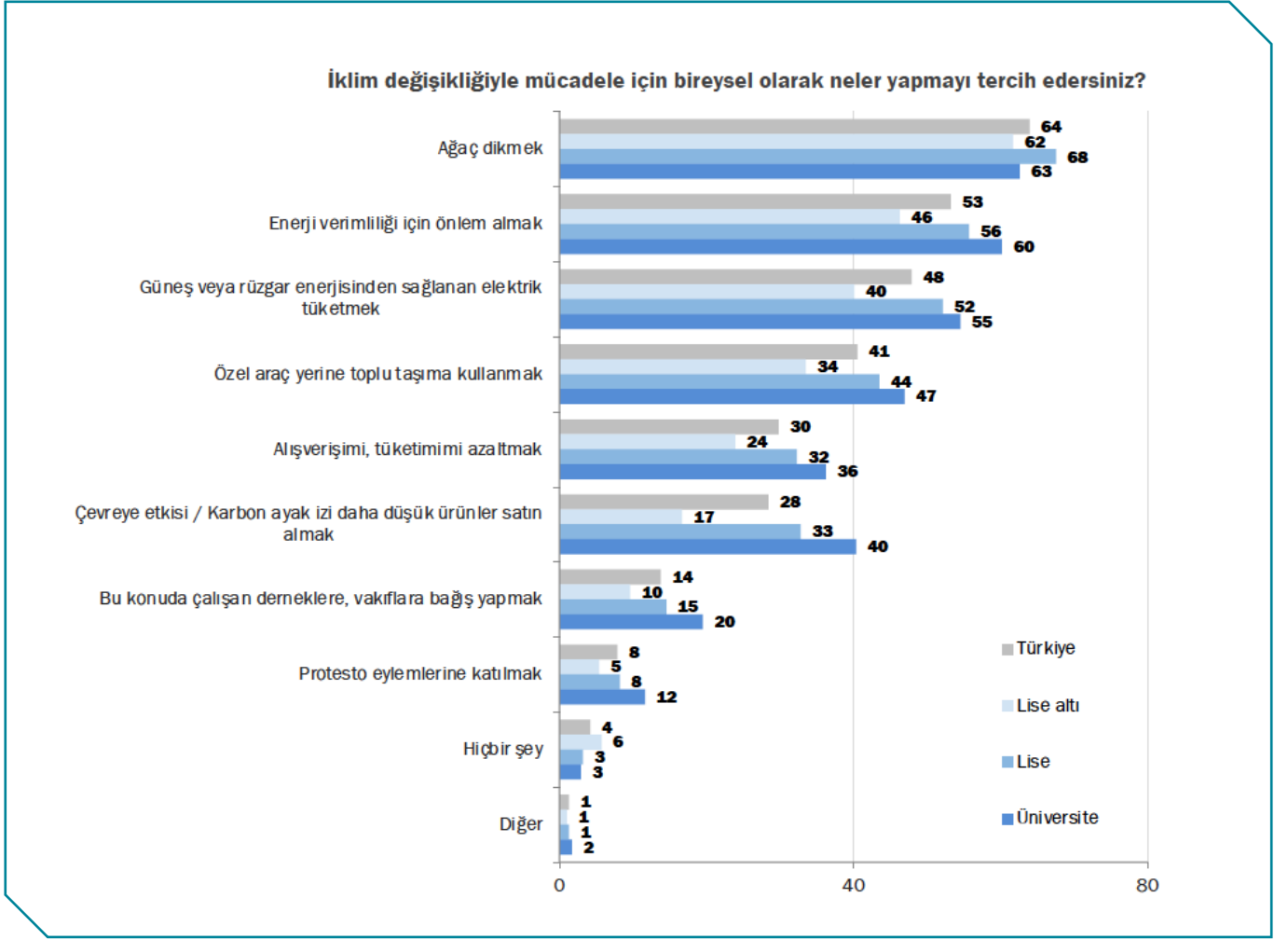
İklim değişikliği konusunda endişeli olanlar Türkiye'nin iklim değişikli karşısında yapması gerekenleri endişeli olmayanlara göre daha çok dile getiriyor.

Endişeliler arasında çözüm olarak "yeşil alanlar korunmalı" diyenlerin oranı %92 iken endişeli olmayanların da %79'u bu yanıtı veriyor. Endişelilerin %39'u termik santraller kapatılmalı cevabını verirken endişeli olmayanlar arasında bu yanıtı verenlerin oranı %22.

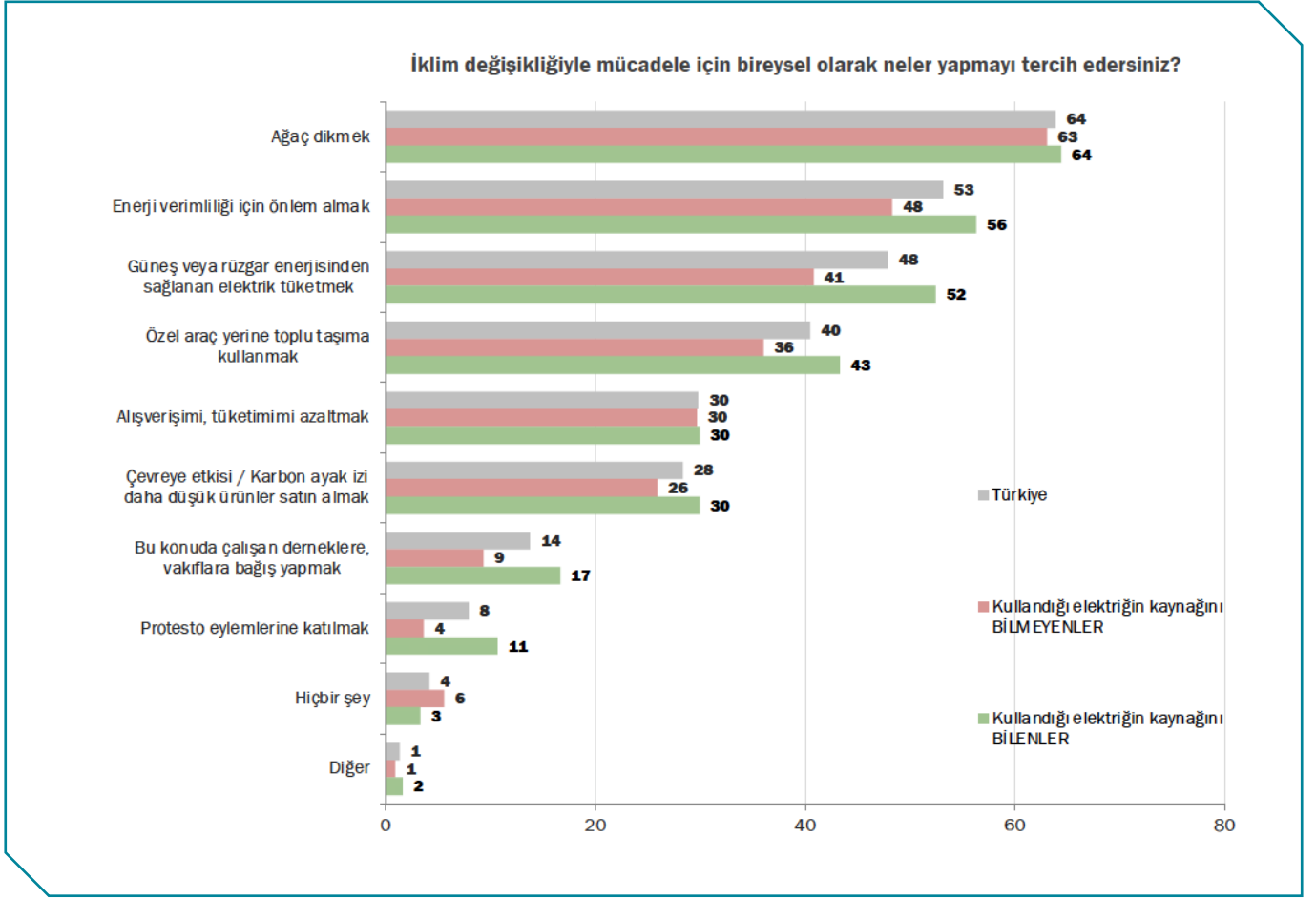
TOPLUMUN BİREYSEL OLARAK İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLE MÜCADELEDE İLK TERCİHİ AĞAÇ DİKMEK

Ankete katılanlara aynı zamanda “iklim değişikliğiyle mücadele için bireysel olarak ne yapmayı tercih edersiniz” sorusu soruldu. Aynı soru KONDA’nın geçtiğimiz yıl yaptığı bir başka araştırmada da sorulmuştu. Bu soru için en çok tercih edilen şık geçtiğimiz yıl olduğu gibi “ağaç dikmek” oldu. Geçen yıldan bugüne iklim değişikliğiyle mücadele için ağaç dikmeyi tercih edenlerin oranında 4 puanlık bir artış var. Ayrıca, ‘güneş veya rüzgar enerjisinden sağlanan elektrik tüketmek’ yanıtını verenlerde 8 puan, ‘enerji verimliliği için önlem almak’ diyenlerdeyse 14 puanlık bir artış görülüyor.

Kişilerin eğitim durumu fark etmeksizin iklim değişikliğiyle mücadele için bireysel olarak en çok tercih edilen yol ağaç dikmek. Eğitim seviyesinin en çok etkilediği cevap 'çevreye etkisi / karbon ayak izi daha düşük ürünler satın almak' oluyor. Eğitim seviyesi arttıkça bu cevabı verenlerin oranı da artıyor. Protesto eylemlerine katılmak cevabını en çok verenler ise üniversite mezunları.

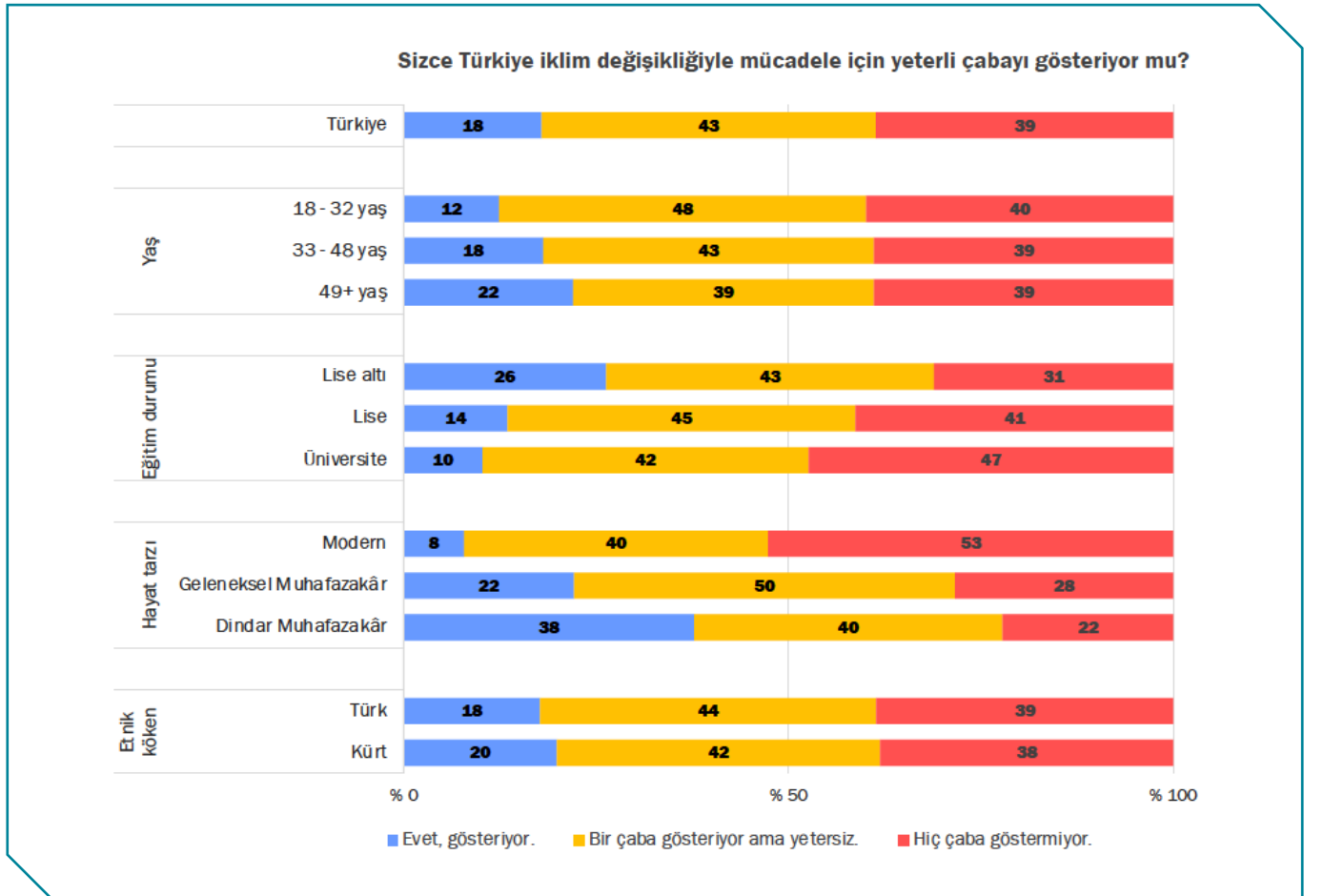

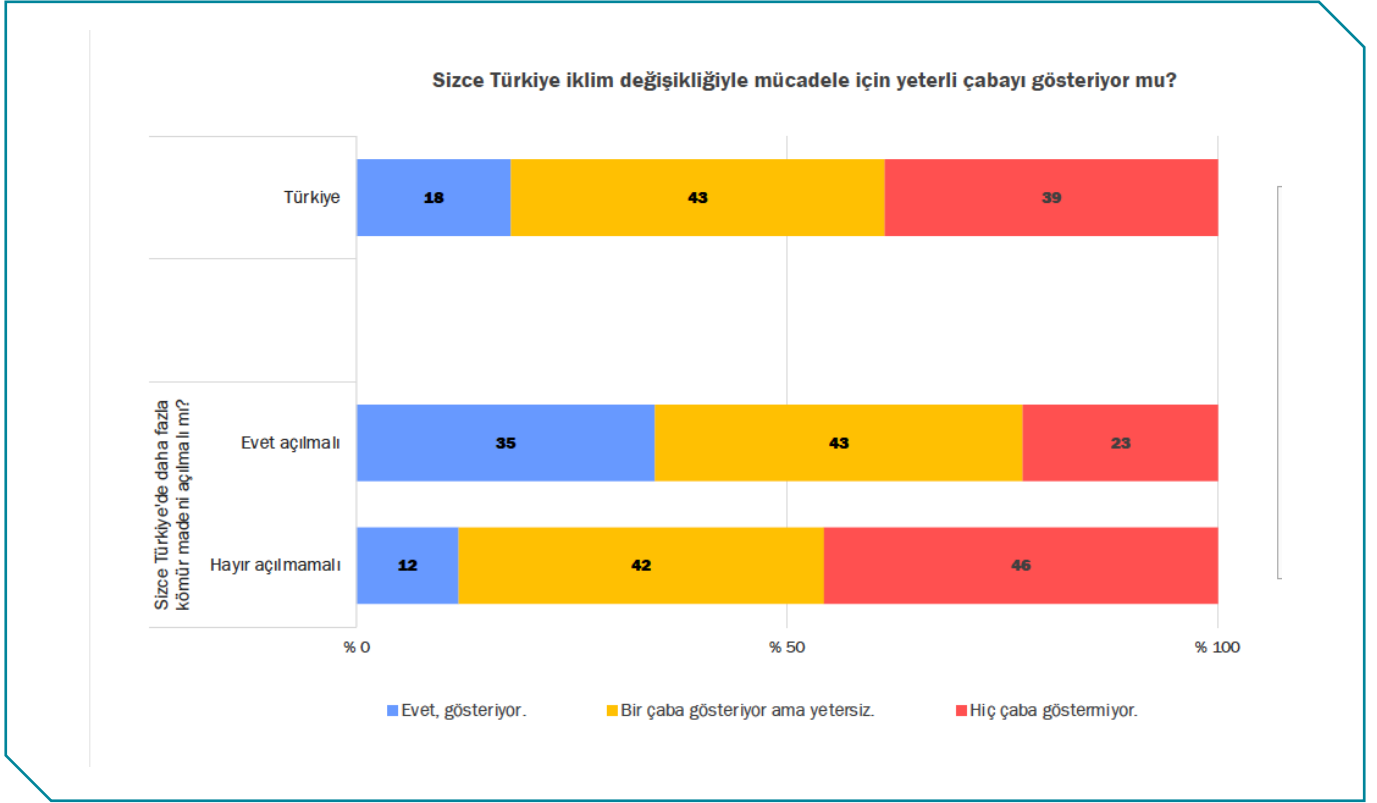
Kullandığı elektriğin nereden geldiğini bilenlerin kullandığı elektriğin nereden geldiğini bilmeyenlere göre iklim değişikliğiyle mücadele için bireysel olarak daha fazla eylemde bulunmaya hazır olduğunu görüyoruz. Kullandığı elektriğin kaynağını bilenlerin %52’si güneş veya rüzgar enerjisinden sağlanan elektrik tüketmeyi tercih edeceğini söylerken, kullandığı elektriğin kaynağını bilmeyenlerde bu oran %41.

TOPLUMUN SADECE 5’TE 1’İ TÜRKİYE’NİN İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE KARŞI YETERLİ ÇABAYI GÖSTERDİĞİNİ DÜŞÜNÜYOR

Türkiye toplumunun %18’i Türkiye’nin iklim değişikliğiyle mücadelede yeterli çabayı gösterdiğini düşünüyor. Toplumun % 43’ü bir çaba gösterildiğini ancak yetersiz olduğunu söylerken, %39’u ise hiç çaba göstermediğini düşünüyor.

Yaş ilerledikçe veya eğitim seviyesi düştükçe kişilerin "evet, gösteriyor" yanıtını verme oranları artıyor. Modernlerin %8’i Türkiye’nin yeterli çaba gösterdiğini düşünürken, dindar muhafazakârlarda bu oran %38’e çıkıyor.

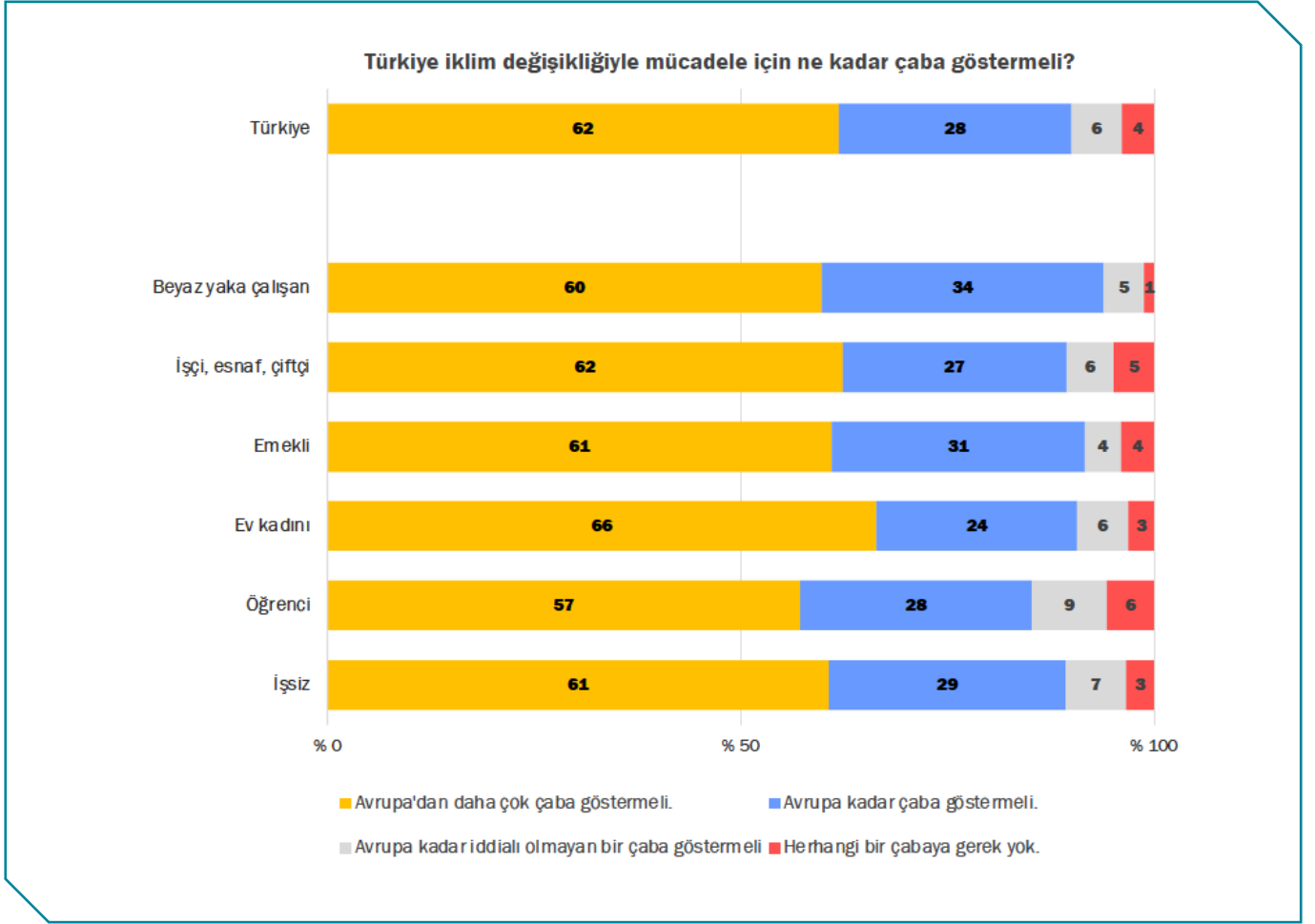

Türkiye’de daha fazla kömür madeni açılmalı diyenlerin %35’i Türkiye’nin iklim değişikliğiyle mücadele için yeterli çabayı gösterdiğini düşünüyor. Yeni kömür madeni açılmamalı diyenlerin sadece %12’si Türkiye’nin yeterli çabayı gösterdiğini düşünürken, %46’sı hiçbir çaba göstermediğini söylüyor.

Türkiye’de İklim Değişikliği Algısı ve Enerji Tercihleri 2022

Bu soruya verilen cevapları çalışma durumuna göre incelediğimizde Türkiye'nin Avrupa'dan daha çok çaba göstermesi gerektiğini en çok belirtenlerin %66 ile ev kadınları olduğunu görüyoruz. Ev kadınlarını %62 ile işçi, esnaf ve çiftçiler takip ediyor.

Sosyopsikolojik Travmalar, Hasarlar ve Kayıplar: Toplum Aşırı Hava Olaylarının Farkında

YAZI: Prof. Dr. Murat Türkeş/Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

İKLİM değişikliğinin en önemli olumsuz sonuçlarından biri, şiddetli ve/ya da aşırı hava ve iklim olayları ve afetlerine ilişkin olanlardır. Çok iyi biliyoruz ki, son yıllarda, özellikle 2018-2023 döneminde Türkiye’de yaşanan şiddetli/aşırı yağışlara bağlı sellerin, akarsu taşkınlarının, şiddetli/aşırı yağış kökenli kentsel su baskınlarının (ör. Batı ve Doğu Karadeniz sel/taşkın/su baskını/kütle hareketi afetleri, İzmir, Ankara ve Şanlıurfa kent selleri ve su baskınları, vb.), sıcak hava dalgalarının, uzun süreli tarımsal ve hidrolojik kuraklıkların ve büyük orman yangınlarının yarattığı ciddi kayıp ve hasarların ve bunların doğurduğu sosyopsikolojik travmaların, hem genel afet algısını hem de iklim değişikliği bağlantılı afetlere bakış açılarını değiştirme potansiyeli çok yüksekti.

Bu yüzden, örneğin, ankete katılanların %93 gibi önemli bir bölümünün son yıllarda “Türkiye’de sel, fırtına, aşırı sıcaklık, kuraklık gibi düzensiz hava olaylarının arttığını” düşünüyor olmasını, birçok yönlü ve tartışmalı sürecin doğal bir sonucu olarak değerlendiriyorum. Bu çerçevede, şiddetli/aşırı hava olaylarında iklim değişikliğinin rolü olduğunu düşünenlerin oranının, Mayıs 2019 ve Aralık 2021’den bu yana düzenli bir artış eğilimi gösterdiğini anlıyoruz. Dahası, Aralık 2021’de böyle düşünenlerin oranı %77 iken Kasım 2022’ye gelindiğinde bu oran %89’a yükseliyor.

Eğitim düzeyi ve sosyal gruplar/yaşam tarzı topluluklarına göre çıkan sonuçlar da dikkat çekici. Buna göre, eğitim düzeyi arttık-

Ankete katılanların %93 gibi önemli bir bölümünün son yıllarda “Türkiye’de sel, fırtına, aşırı sıcaklık, kuraklık gibi düzensiz hava olaylarının arttığını” düşünüyor olmasını, birçok yönlü ve tartışmalı sürecin doğal bir sonucu olarak değerlendiriyorum.

Fotoğraf: Unsplash - Noaa NB

ça, son yıllarda şiddetli/aşırı (ankette düzensiz) hava olaylarının arttığını düşünenlerin oranının da artması; örneğin lise altı eğitim seviyesindekilerde bu oranın %92 iken lise mezunlarında %94 ve üniversite mezunlarında %95 düzeylerinde olması, eğitim düzeyinin kişilerin iklim ilişkili şiddetli/aşırı hava olaylarını gözlemleyip anlamlandırma ve bunu iklim değişikliğiyle bağlantılandırmasında önemli bir rol oynadığını gösteriyor. Ayrıca, diğer bazı sonuçlarda da görüldüğü gibi, insanların Modern ve Dindar Muhafazakâr gibi sosyal grup ya da yaşam tarzı topluluklarına olan aidiyetlerinin de şiddetli/aşırı hava olayları algısını etkilediğini ve şekillendirdiğini görüyoruz. Bu durum ankette şöyle belirmiş durumda: Modernlerin %95’i düzensiz hava olaylarının son yıllarda arttığını düşünürken, Dindar Muhafazakârların %90’ı bu yönde düşünüyor.

Ayrıca, iklim değişikliği konusunda endişeli olmayanların %77’si son yıllarda Türkiye’de düzensiz hava olaylarının arttığını söylerken, %18’i bir değişiklik olmadığını belirtiyor. Bu sonuç, Türkiye’de giderek iklim değişikliği konusunda endişe duyanların oranının neden arttığına da bir yanıt olarak değerlendirilebilir. İklim değişikliği konusunda endişeli olanların %96’sıysa zaten son yıllarda Türkiye’de düzensiz hava olaylarının arttığını düşünüyor ve yine beklendiği gibi eğitim seviyesi arttıkça düzensiz hava olaylarında iklim değişikliğinin rolü olduğu düşüncesi de artıyor.

Anket sonuçlarına göre, lise altı eğitim seviyesindekilerin %86’sı, lise mezunlarının %92’si ve üniversite mezunlarının %93’ü, düzensiz hava olaylarında iklim değişikliğinin rolü olduğunu düşünüyor. Bana göre, büyük olasılıkla doğa olaylarının kendi “doğal düzeni ve dinamiği” olduğunu bilen ya da bu konuda sağlam

Sonuç olarak, bu anket çalışmasının, genel olarak toplumun iklim değişikliği bilim kültürü düzeyinin geliştirilmesi ve artırılmasının yanı sıra, iklim değişikliği ve şiddetli/aşırı hava ve iklim olayları ve afetleri algısının anlaşılması açısından önemli sonuçlar ürettiği açıktır.

bilimsel bilgileri olan ve evrim kuramına inananların, entelektüel ve popüler bilim düzeyi ve/ya da kültürünün büyük olasılıkla daha yüksek olabileceği öngörüsü dikkate alındığında, “Düzensiz hava olaylarında iklim değişikliğinin rolü olduğu düşüncesine en çok katılanların %99 oranla inançsızlar ve %94 oranla ateistler olduğunun görülmesi” de beklenen önemli bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

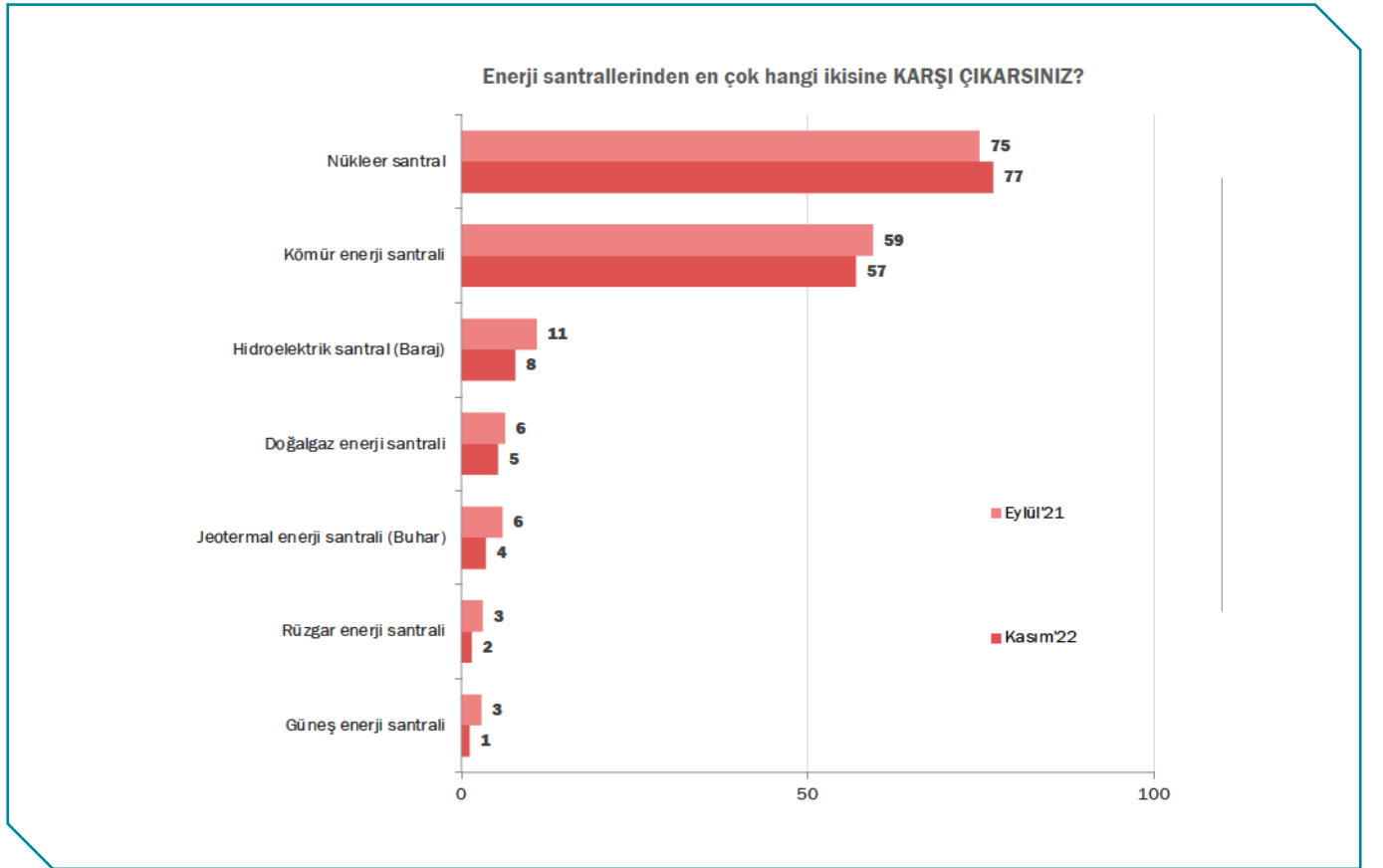
Sonuç olarak, bu anket çalışmasının, genel olarak toplumun iklim değişikliği bilim kültürü düzeyinin geliştirilmesi ve artırılmasının yanı sıra, iklim değişikliği ve şiddetli/aşırı hava ve iklim olayları ve afetleri algısının anlaşılması açısından önemli sonuçlar ürettiği açıktır. Ayrıca bu sonuçlar, kamu kurum ve kuruluşları ve üniversiteler ile sivil toplum kuruluşlarının ve basının, hem iklim değişikliği ve ilişkili konularda toplumsal ilerlemeyi, farkındalığı ve sorumluluğu artırmak, hem de iklim değişikliği savaşımı, iklim değişikliği direngenliği, etkilenebilirlik ve uyum vb. konularında yapacaklarının daha doğru ve hedef odaklı olabilmesi için gereksinim duyulan pek çok önemli bilimsel ipucunu ve göstergeyi sağlamaktadır.

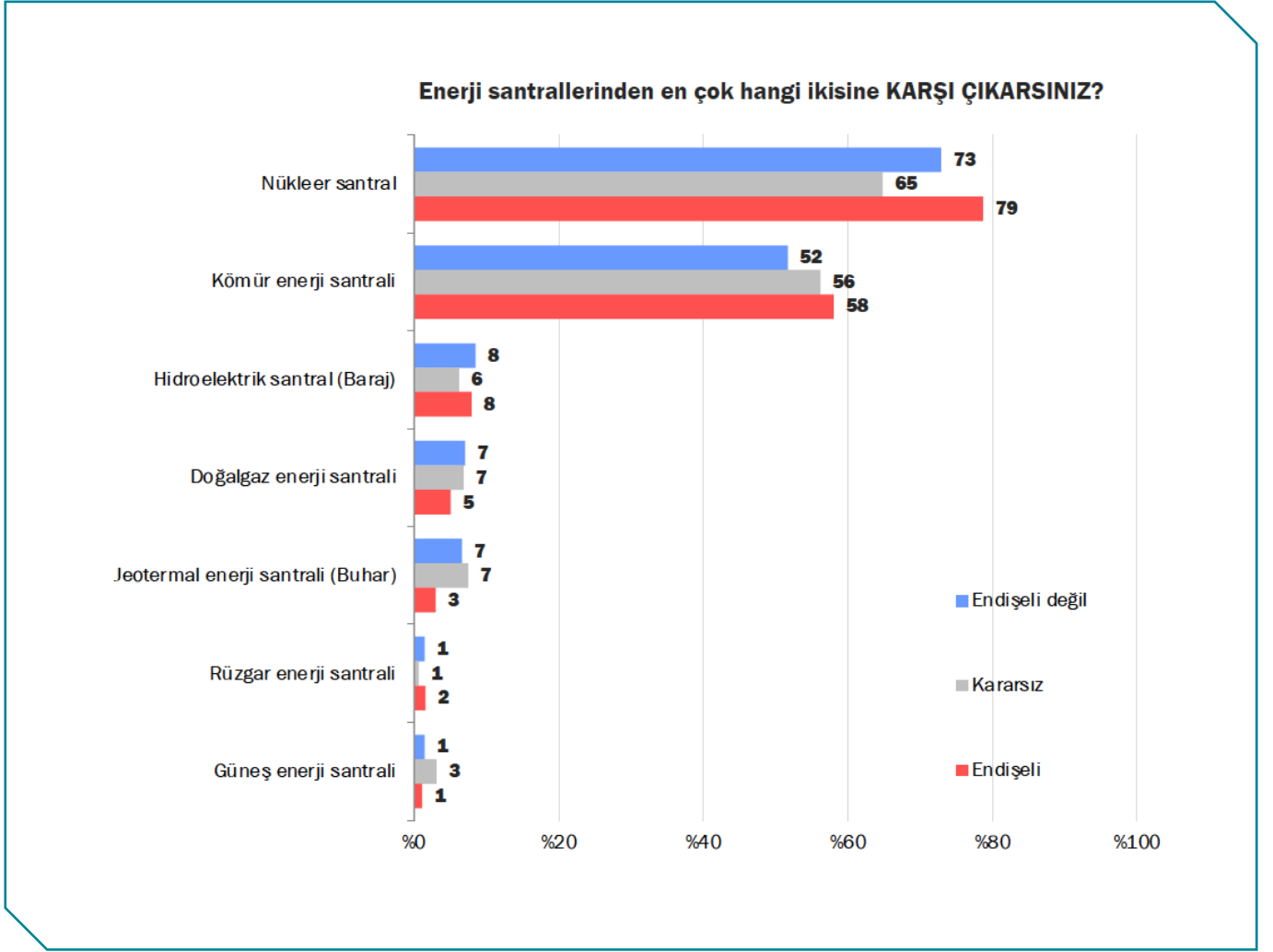
NÜKLEER VE KÖMÜR YERİNE GÜNEŞ VE RÜZGAR ENERJİSİ TERCİH EDİLİYOR

Dünyanın girdiği enerji krizinin çok ağır etkileri oldu. Rusya’nın Ukrayna’yı işgali nedeniyle özellikle Avrupa ülkeleri Rusya’dan fosil yakıt ithalatını sınırlama yoluna gitti ve yenilenebilir enerji hedeflerini güçlendirdi. Fosil yakıtlar gibi enerji bağımlılığına neden olan kaynaklar yerine yerinde üretim sağlayabilecek sınırsız kaynaklar olan güneş ve rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynakları dünyaya daha sürdürülebilir bir gelecek sağlayabilir.

Biz de katılımcılara hangi enerji kaynaklarını/santrallerini tercih edeceklerini veya hangilerine karşı çıkacaklarını sorduk. Bununla beraber sonuçları, KONDA’nın geçtiğimiz yıl yaptığı [başka bir araştırmayla](#) çapraz bir şekilde değerlendirdik.

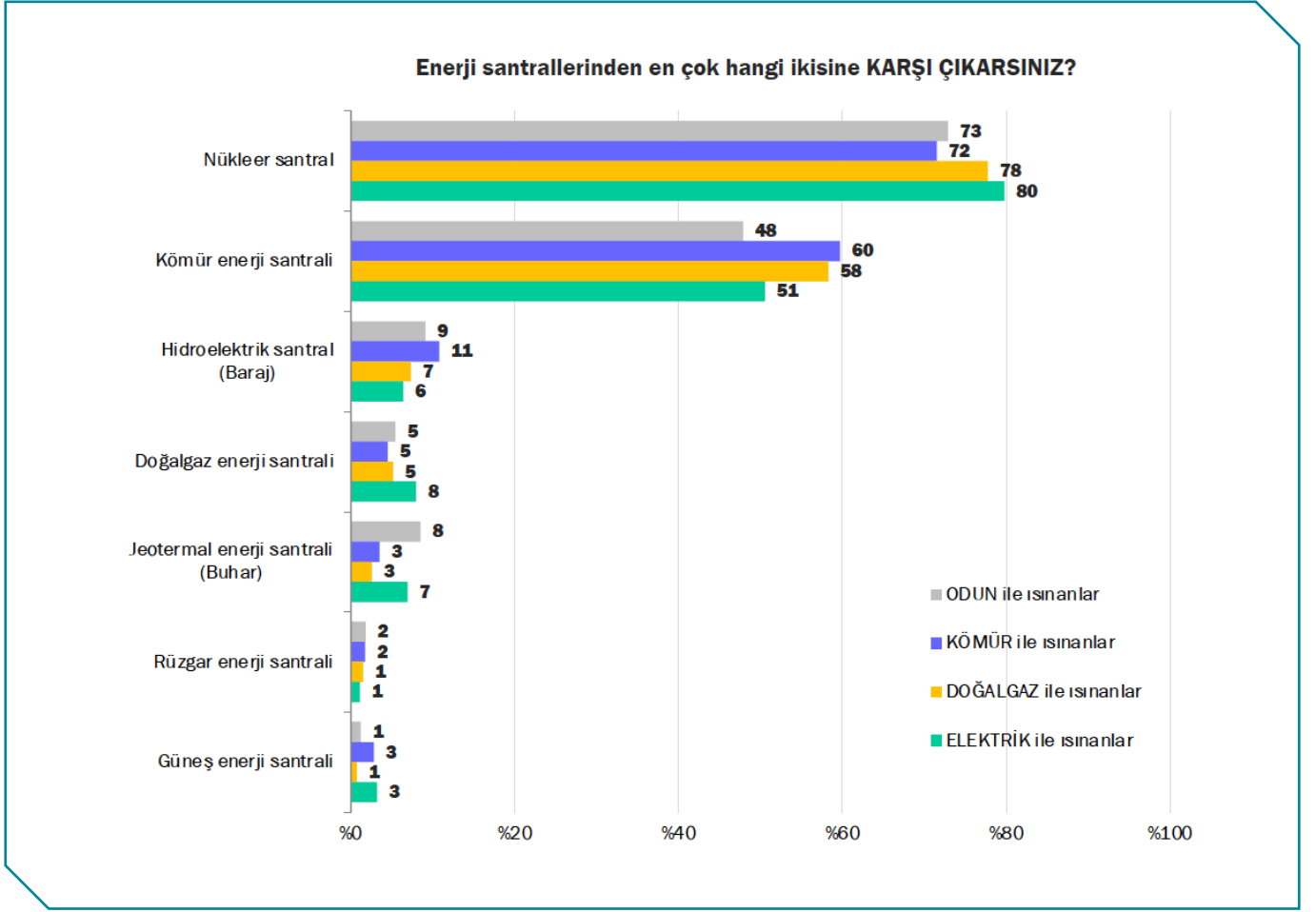
Araştırmanın sonuçlarına göre geçen yıldan bugüne “Nükleer santrale karşı çıkardım” diyenlerin oranı 2 puan artarken, %77’ye yükseliyor. Kömür enerji santraline karşı çıkanlarda ise 2 puanlık bir düşüş olmasına rağmen görüştüğümüz kişilerin %57 gibi önemli bir bölümü kömür enerji santraline karşı çıkacağını söylüyor.

İklim değişikliği konusunda endişeli olanların nükleer santral ve kömür enerji santraline karşı çıkma eğilimi iklim değişikliği konusunda endişeli olmayanlara göre daha fazla.

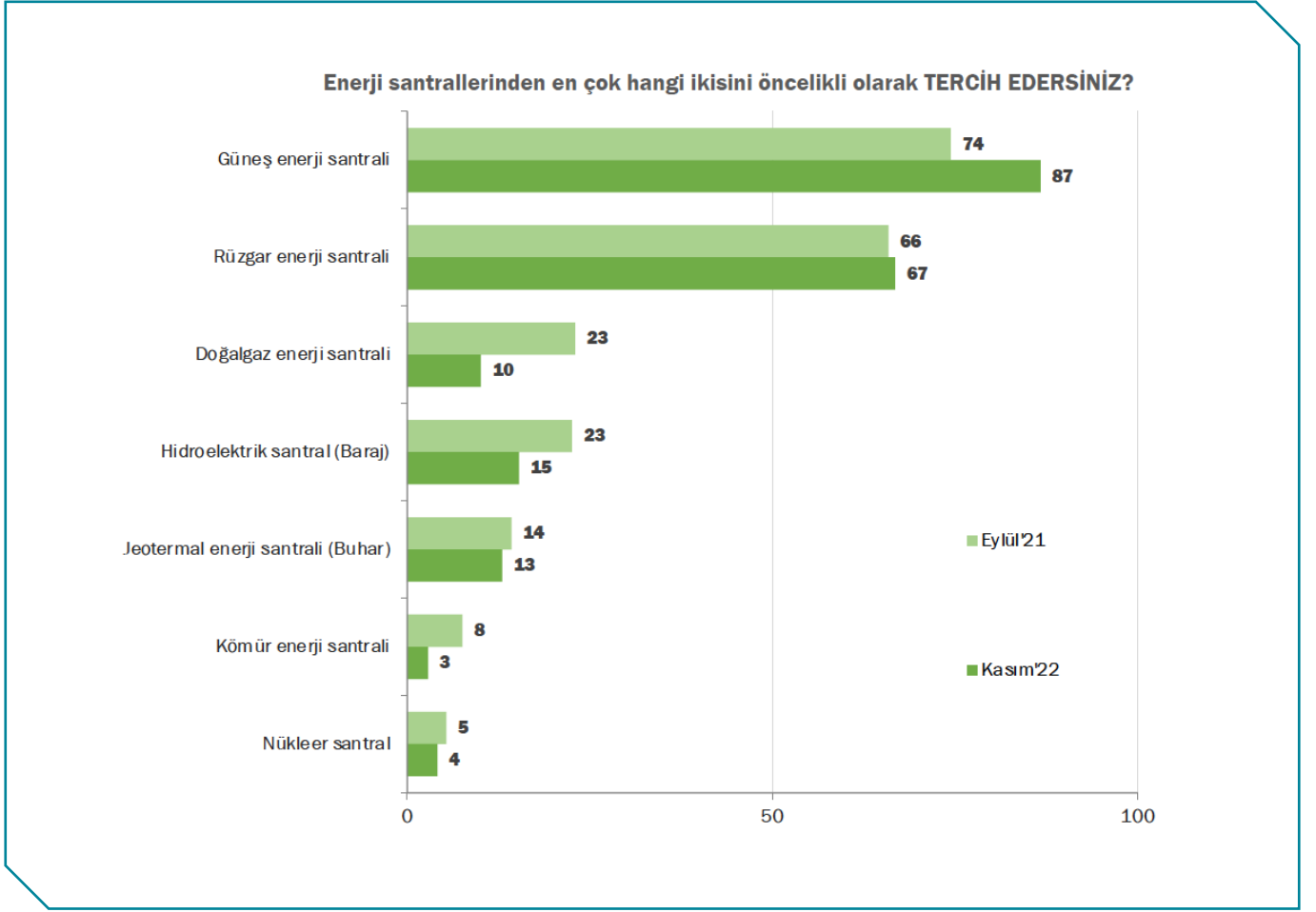
Endişeli olanların %79'u nükleer santrale, %58'i kömür enerji santraline öncelikli olarak karşı çıkarken, endişeli olmayanlar arasında bu oranlar sırasıyla %73 ve %52.

Evi ısıtılan yakıtı göre karşı çıkan enerji santralleri incelendiğinde kömür ile ısınanların %60'ının kömür enerji santraline karşı çıkması dikkat çekiyor. Diğer yakıtlarla ısınanlarda kömür enerji santraline karşı çıkanların oranı daha az.

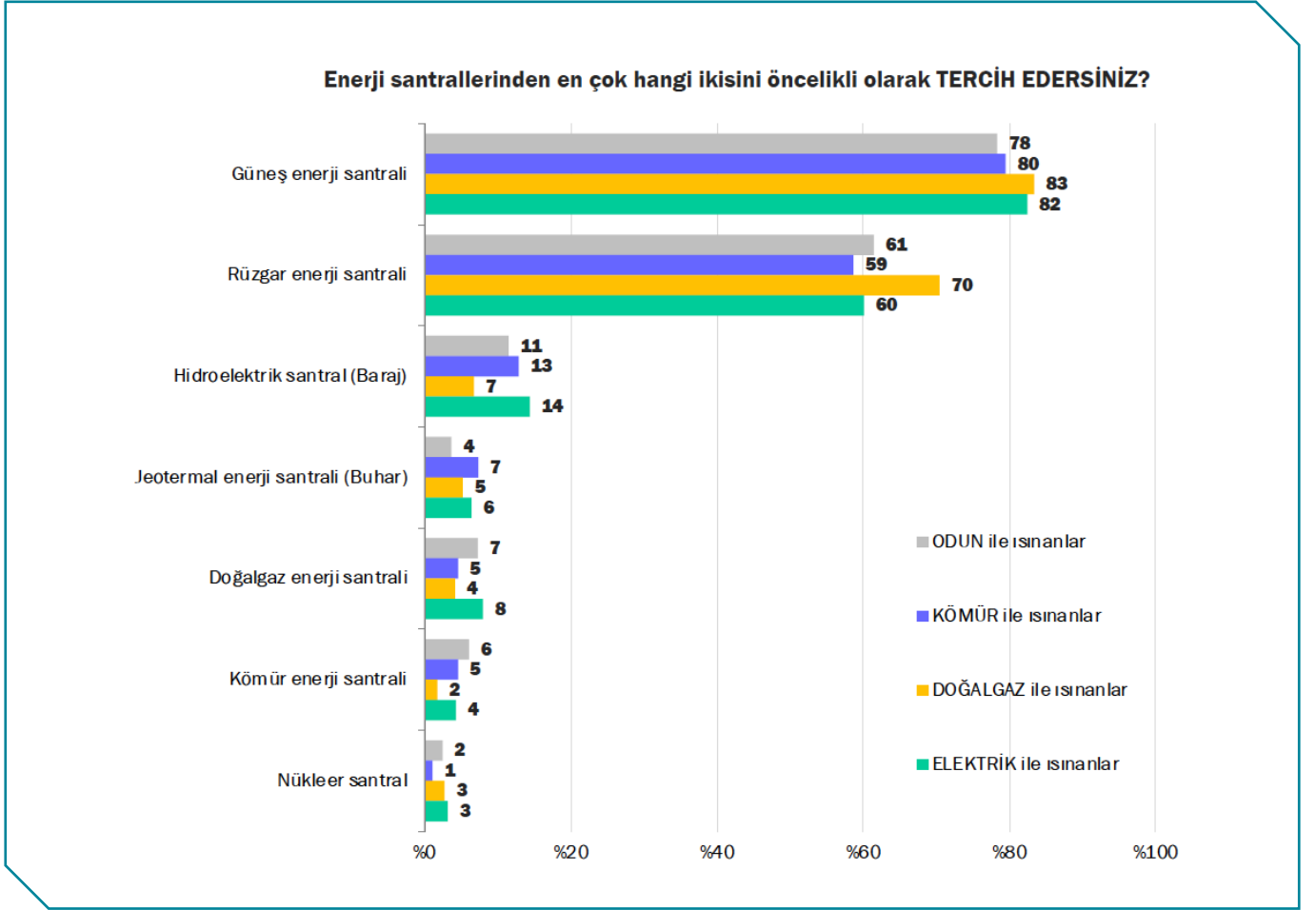
Nükleer santrale en çok karşı çıkanlar elektrik ve doğalgazla ısınanlar. Elektrikle ısınanların %80'i, doğalgaz ile ısınanların ise %78'i nükleer santrale karşı çıkacağını belirtiyor.

Türkiye’de İklim Değişikliği Algısı ve Enerji Tercihleri 2022

Görüşmeye katılanların öncelikle tercih edeceğini söylediği enerji santrali ise %87 oran ile güneş enerji santrali. Bu oran, KONDA'nın 2021'deki diğer araştırmasından bu yana 13 puan artmış görünüyor.

Güneş enerjisini %67 oranla rüzgar enerji santrali takip ediyor. Rüzgar enerji santralini tercih edenlerde KONDA'nın 2021 çalışmasından bu yana ciddi bir değişim gözüküyor.

Öncelikli olarak tercih edilecek enerji santrallerini kullanılan yakıtı göre incelediğimizde, doğalgaz ile ısınanlar arasında rüzgar enerji santralini tercih edenlerin diğer yakıtları kullananlara göre daha fazla olduğunu görüyoruz. Doğalgaz ile ısınanların %70'inin rüzgar enerji santralini tercih edeceğini görüyoruz.

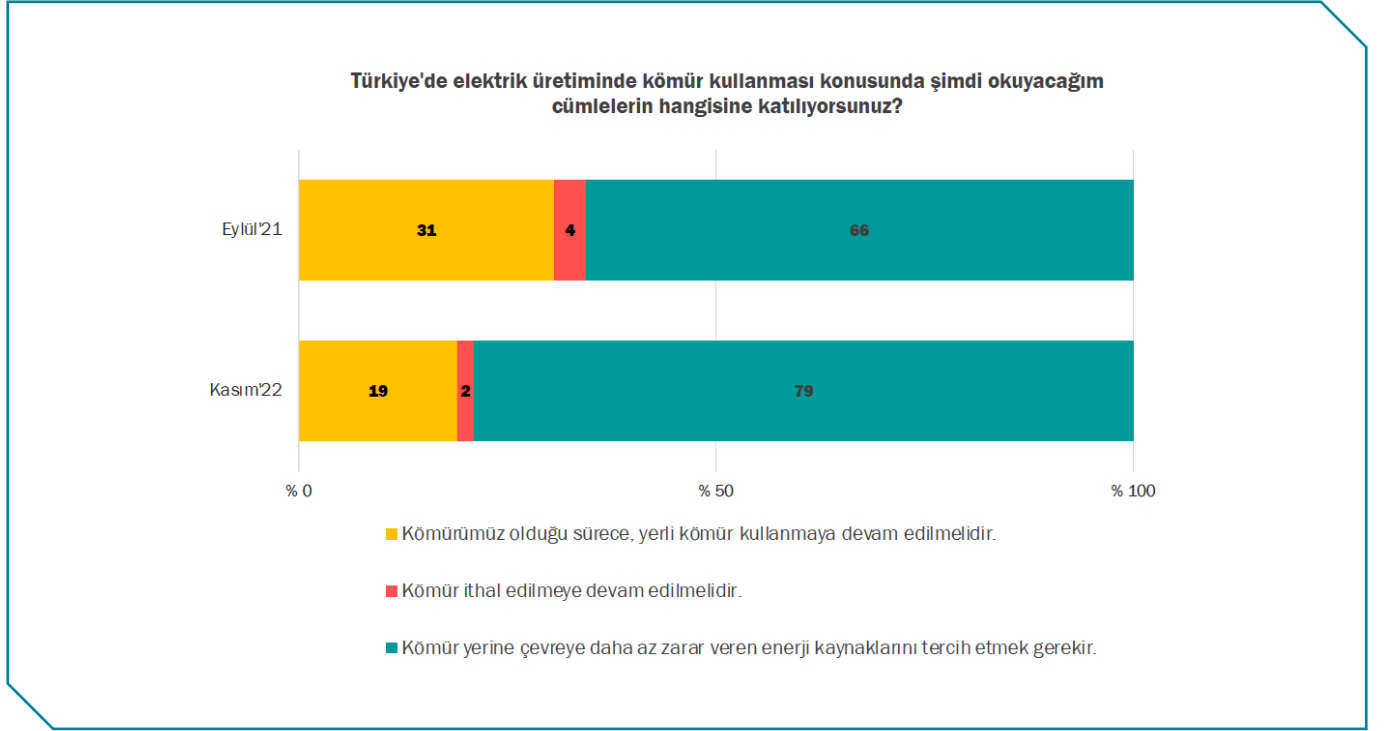
Aynı zamanda doğalgaz ile ısınanların hidroelektrik santral tercih etme eğiliminin diğer yakıtlara ısınanlara göre daha az olduğunu da söyleyebiliriz.

TOPLUMUN SADECE %2’si KÖMÜR İTHALATINI DESTEKLİYOR

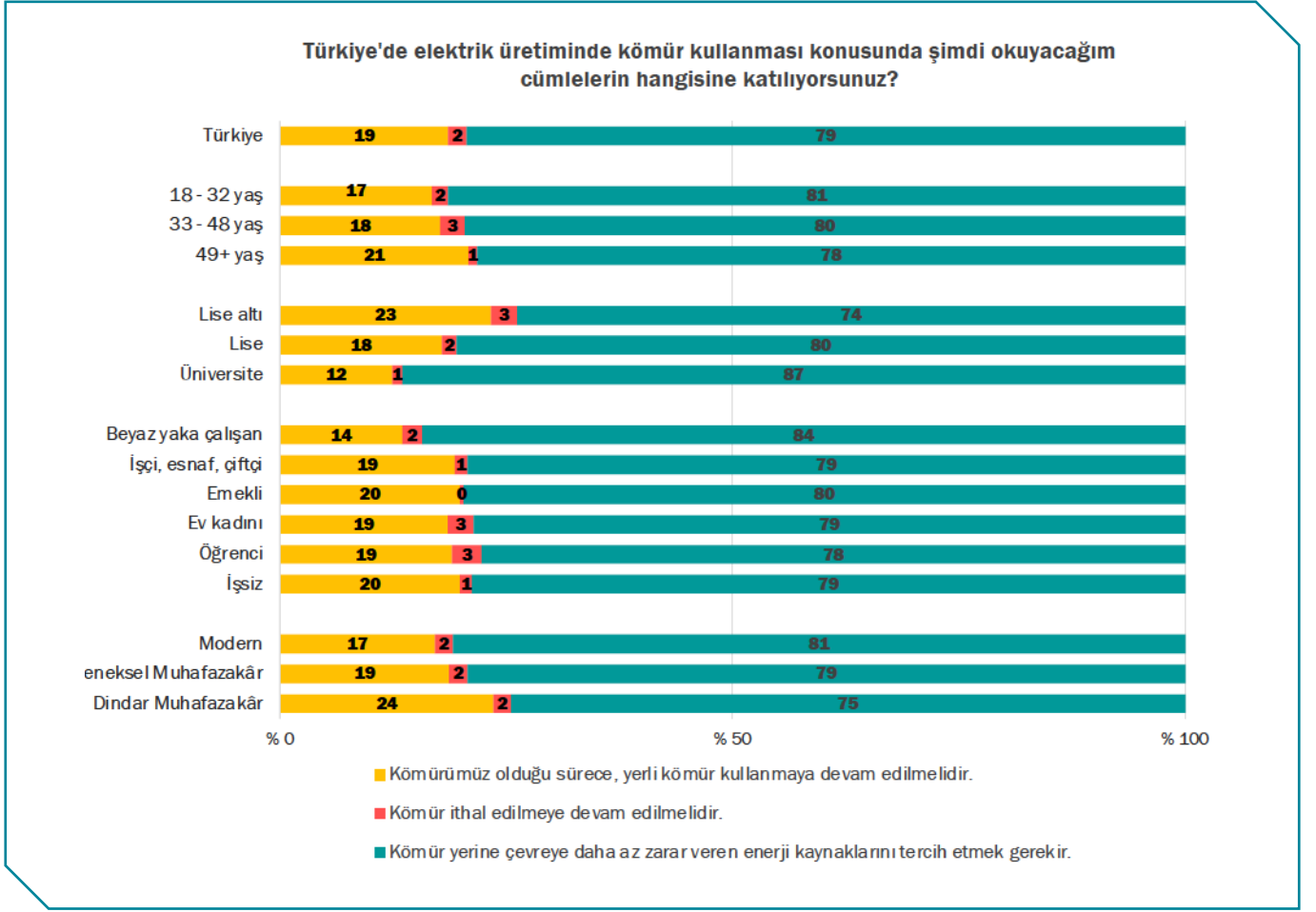
Türkiye geçtiğimiz yıl Mısır’daki COP27 zirvesinde güncellenmiş iklim hedefini duyurdu ancak bu hedef kömürden çıkışı taahhüt etmiyordu. Global Energy Monitor’un yeni bir raporu ise Türkiye’nin, planlanan kömürlü termik santral kapasitesi bakımından Çin ve Hindistan’ın ardından dünyada üçüncü sırada yer aldığını ortaya koydu. Kömürden çıkış planı olmadan Türkiye’nin 2053 hedefi pek de gerçekçi görünmüyor. Ayrıca kömürlü termik santrallerin bulunduğu bölgeler halk sağlığı ve çevre üzerinde uzun vadeli sorunlara neden oluyor. Biz de katılımcılara kömür özelinde sorular yönlendirdik.

Kömür yerine çevreye daha az zarar veren enerji kaynaklarını tercih edenlerin oranı KONDA’nın 2021’deki araştırmasından bu yana 13 puan artarak %79’a gelmiş durumda.

“Yerli kömür kullanmaya devam edilmeli” diyenlerin oranında ise geçen seneye göre 12 puanlık bir azalma görüyoruz. Aynı şekilde kömür ithalatını destekleyenlerde de 2 puanlık bir düşüş görüyoruz. Toplumun sadece %2’si kömür ithalatının yapılabileceğini söylüyor.

Türkiye’de İklim Değişikliği Algısı ve Enerji Tercihleri 2022

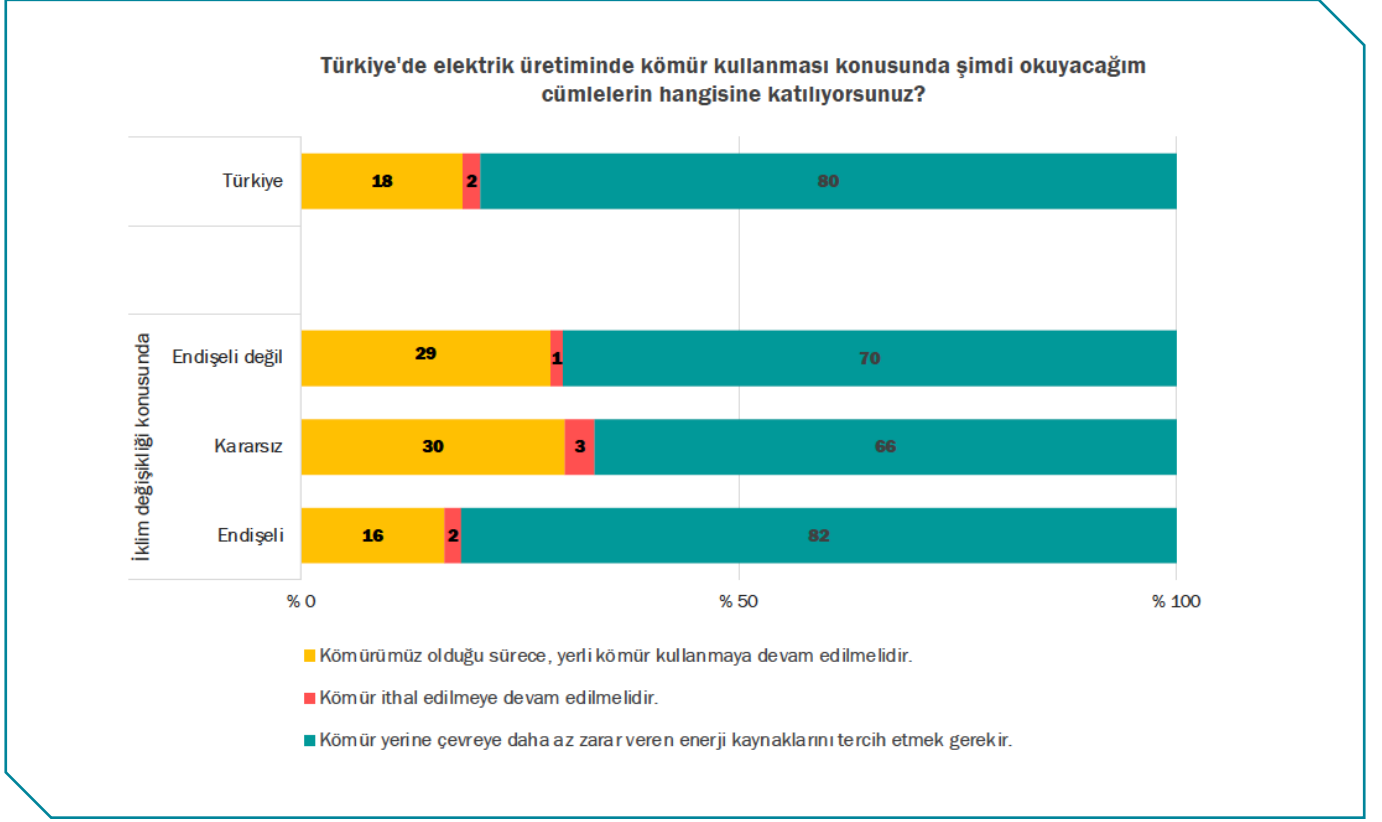

Araştırmaya göre yaş ilerledikçe, yerli kömür kullanmaya devam edilmelidir düşüncesine sahip olanlar da artıyor.

Eğitim seviyesi arttıkça “Kömür yerine çevreye daha az zarar veren enerji kaynakları kullanılmalıdır” diyenler artıyor. Lise altı eğitim seviyesindekilerin %74’ü çevreye daha az zarar veren enerji kaynakları kullanmalıyız derken bu cevabı verenlerin oranı lise mezunlarında %80, üniversite mezunlarında %87.

“Yerli kömür kullanmaya devam edilmelidir” cevabını verenlerde en yüksek oran ise %24 ile Dindar Muhafazakârlara ait.

Türkiye'de İklim Değişikliği Algısı ve Enerji Tercihleri 2022

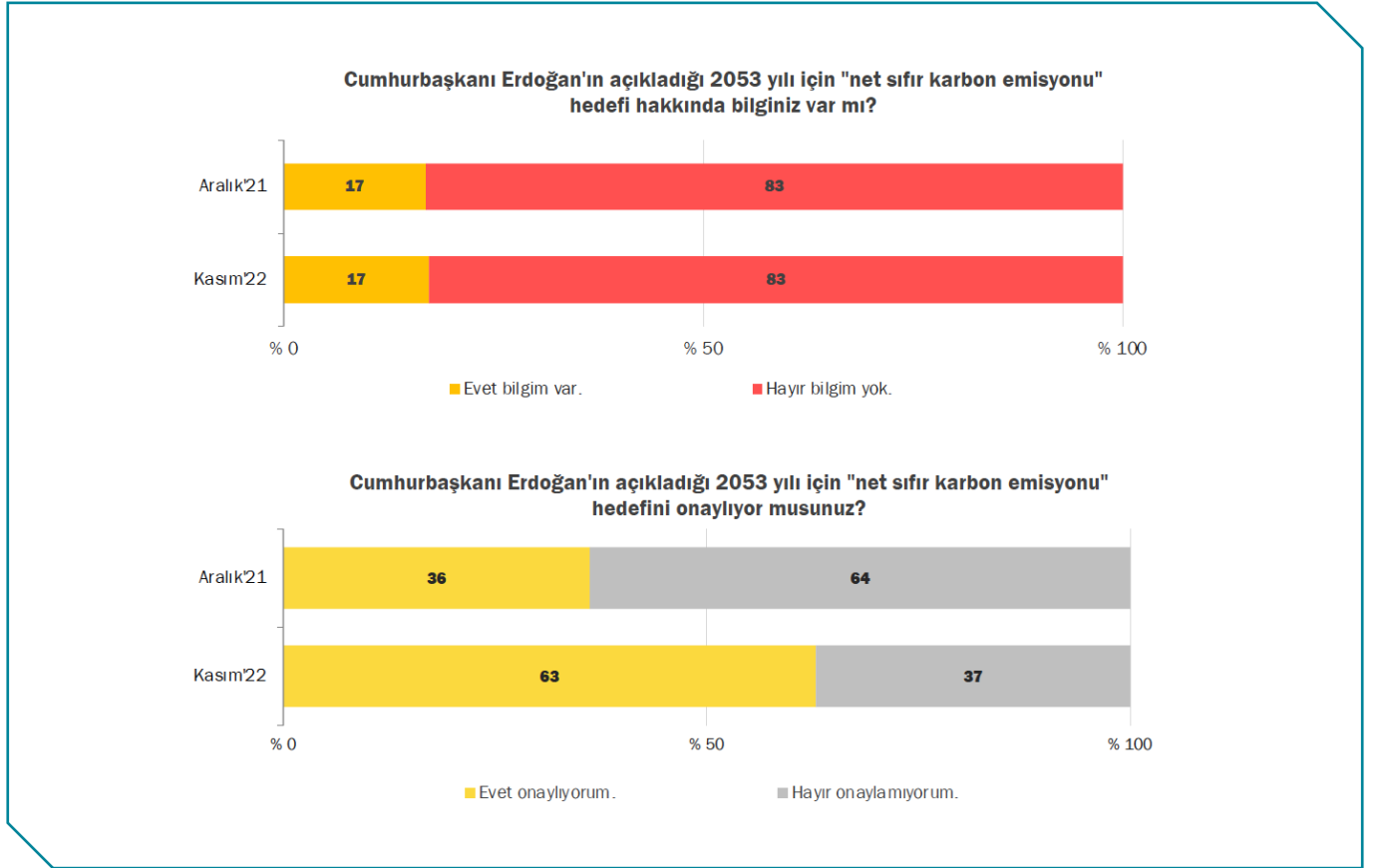

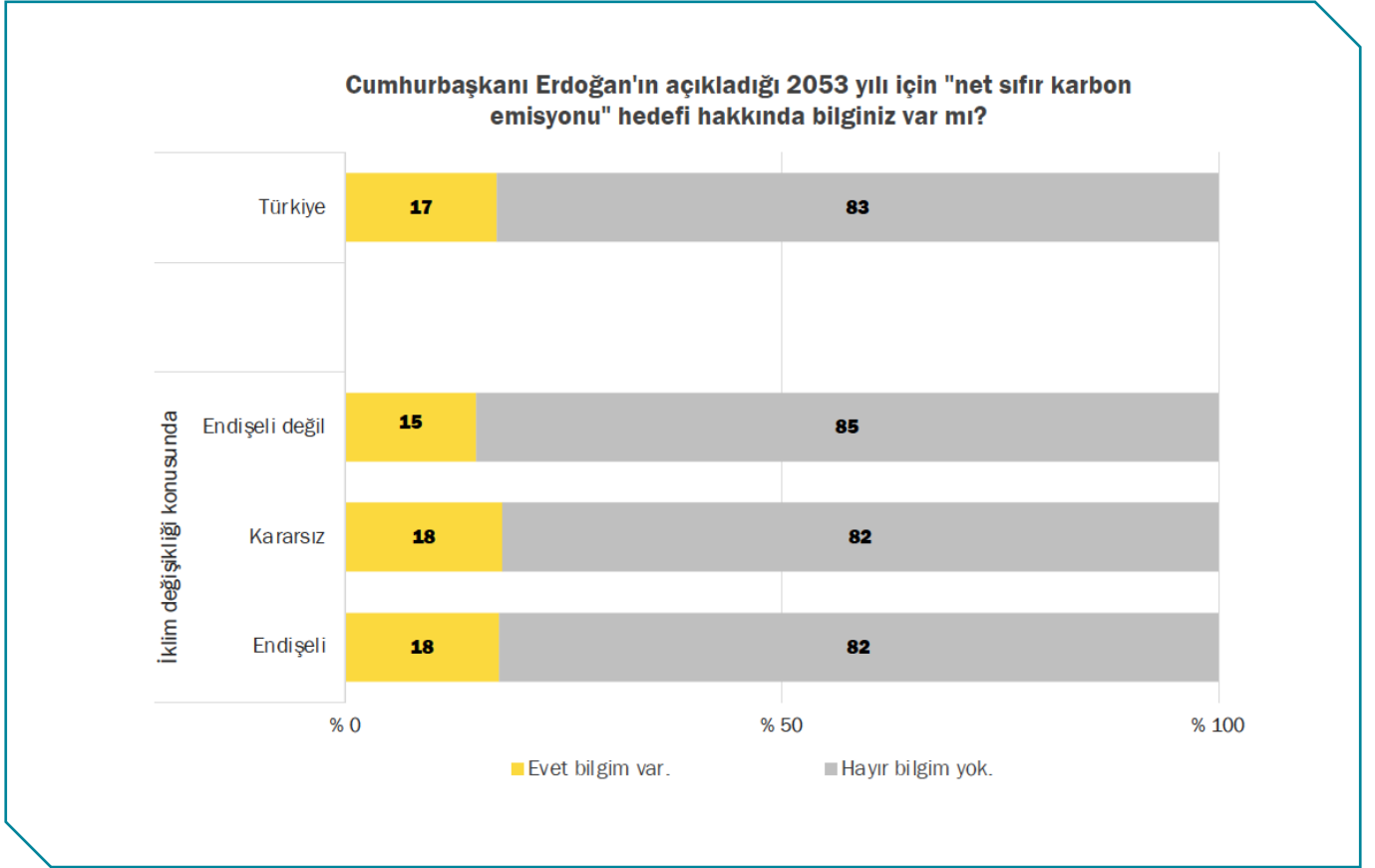
İklim değişikliği konusunda endişeli olanların %82'si "kömür yerine çevreye daha az zarar veren enerji kaynaklarını tercih etmek gerektiğini" söylerken, endişeli olmayanlarda bu oran %70.

Endişelilerin sadece %16'sı "kömürümüz olduğu sürece kullanmaya devam etmeliyiz" derken, endişeli olmayanların %29'u bu yanıtı veriyor.

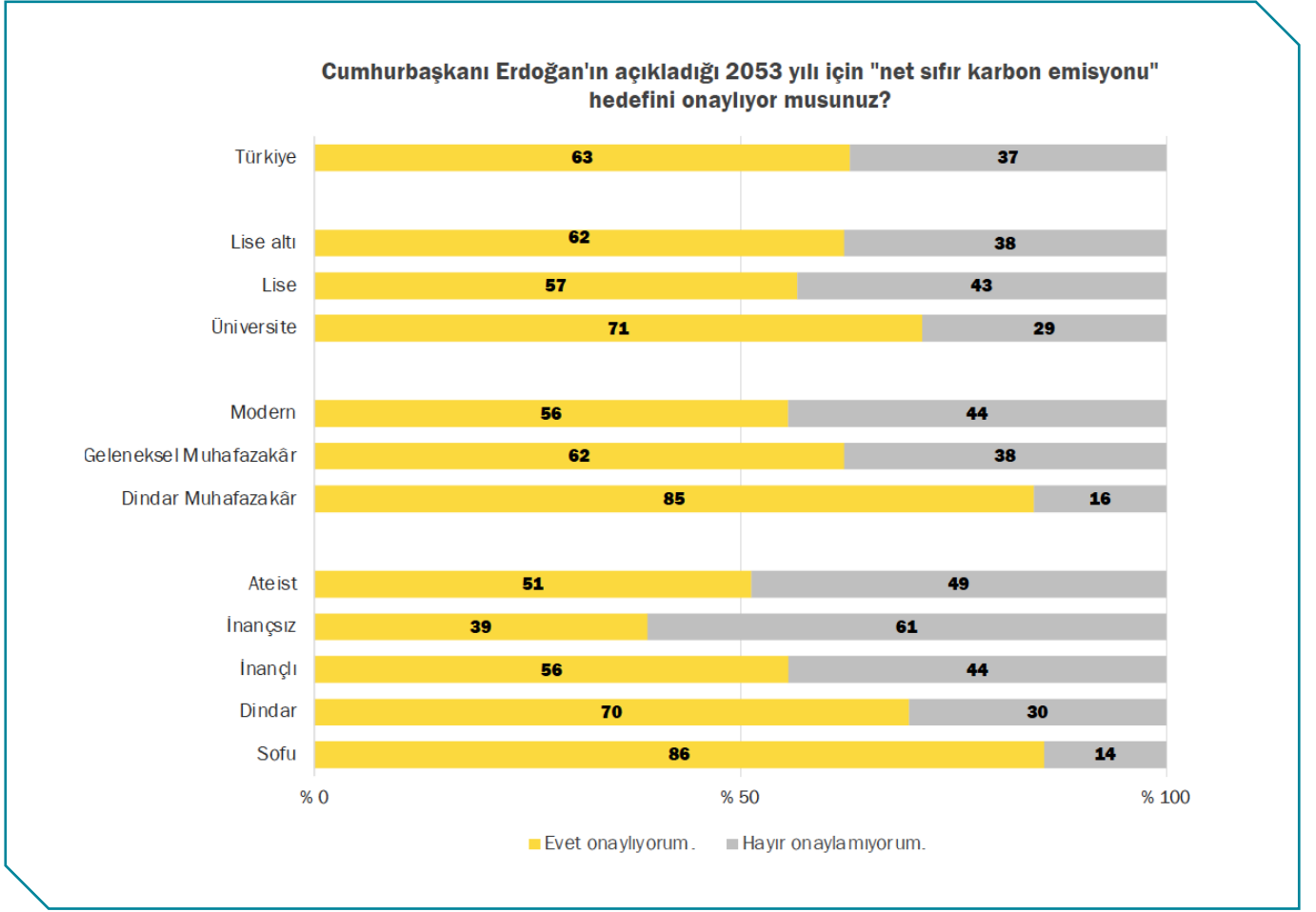
TÜRKİYE'NİN NET SIFIR KARBON EMİSYONU HEDEFİ HÂLÂ BİLİNMIYOR

Türkiye'nin 2053 net sıfır karbon emisyon hedefini duyurmasının ardından neredeyse 1.5 yıl geçti. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıkladığı ve Türkiye'nin iklim politikasını etrafında şekillendireceği 2053 yılı için net sıfır karbon emisyonu hedefi hakkında bilgisi olanların oranı geçtiğimiz yıl ki araştırmamızdan bu yana değişmemiş ve %17'de kalmış görünüyor. Ancak hedefi onaylayanların oranı geçtiğimiz yıl ki çalışmamızda %36'yken bu oranın yeni araştırmada %63'e çıktığını görüyoruz.

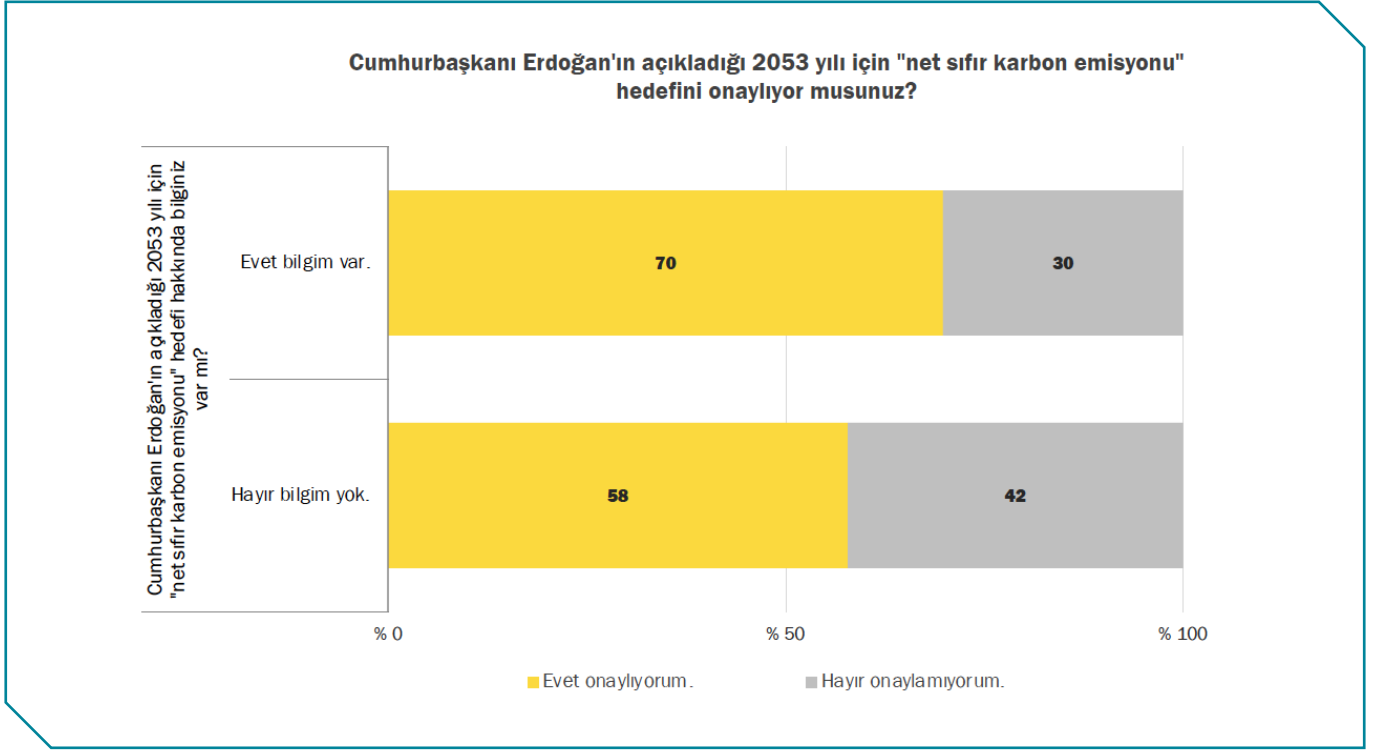
İklim değişikliği konusunda endişeli olanlar ile endişeli olmayanların Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıkladığı 2053 için net sıfır karbon emisyonu hedefi hakkında eşit derecede bilgiye sahip olmaları dikkat çekiyor.

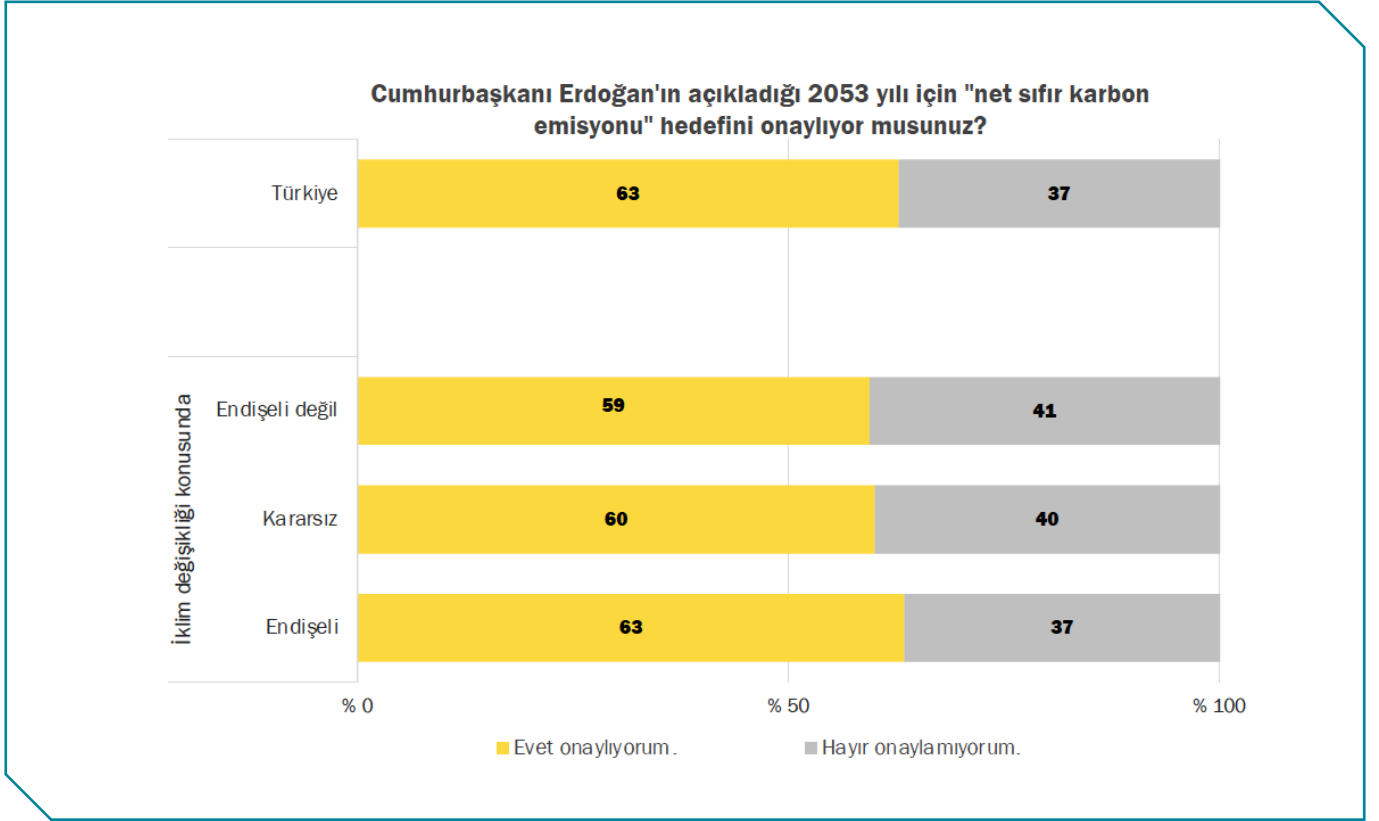
Görüşülen kişilerin %63'ü Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıkladığı 2053 yılı için net sıfır karbon emisyonu hedefini onayladığını belirtiyor.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıkladığı net sıfır karbon emisyonu hedefini en çok onaylayanların %86 oranla sofular, %85 oranla Dindar Muhafazakârlar ve %71 oranla üniversite mezunları olduğu görülüyor.

Eğitim düzeyinde baktığımız ise, Üniversite mezunlarının %71'i, Lise altı grubun %62'si, Lise mezunlarının ise %57'si bu hedefi onaylıyor.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıkladığı net sıfır karbon emisyonu hedefi hakkında "Hayır bilgim yok" diyenlerin %58'i bu hedefi onayladığını söylüyor. Bilgisi olanlarınsa %70'i bu hedefe onay veriyor.

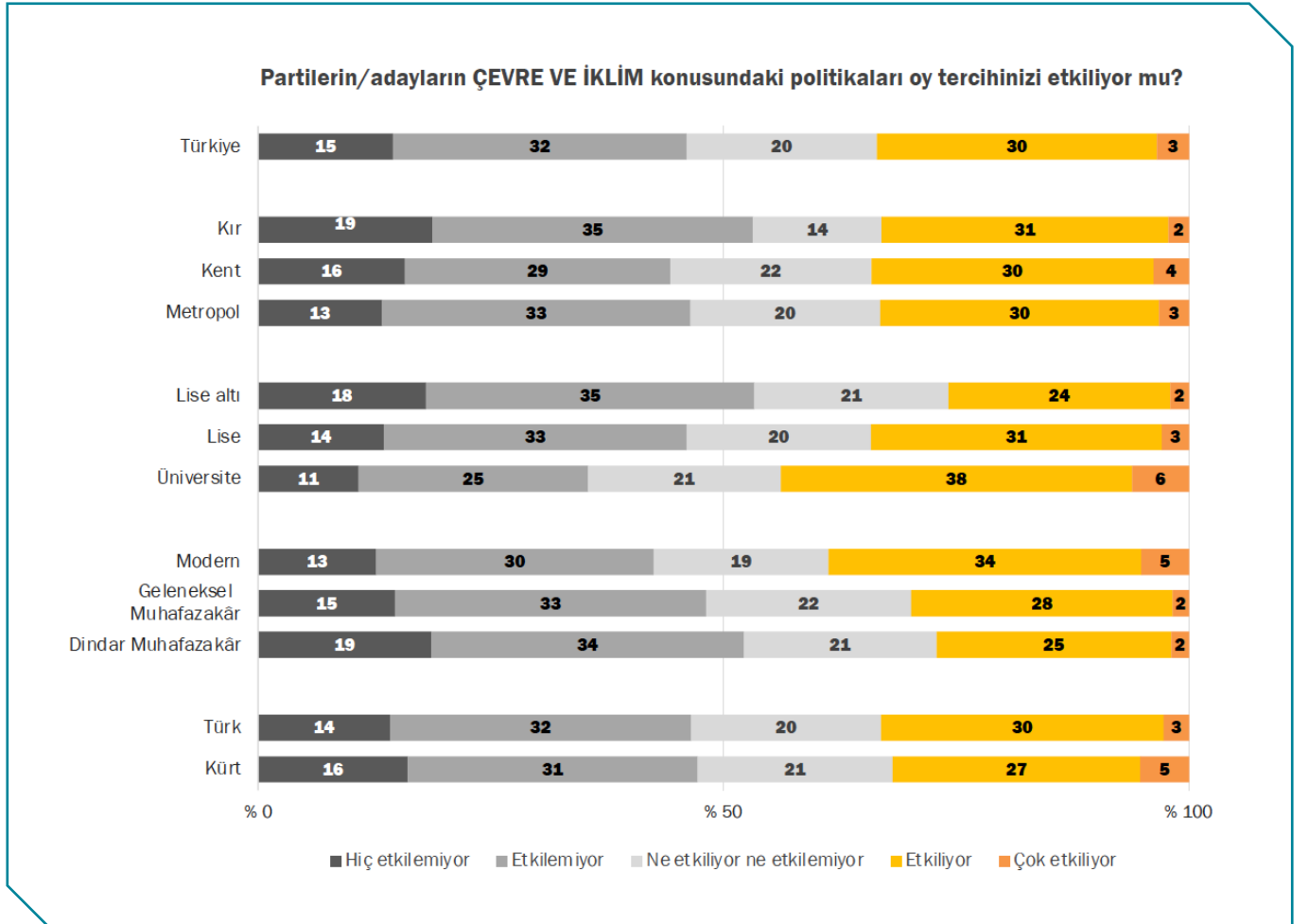

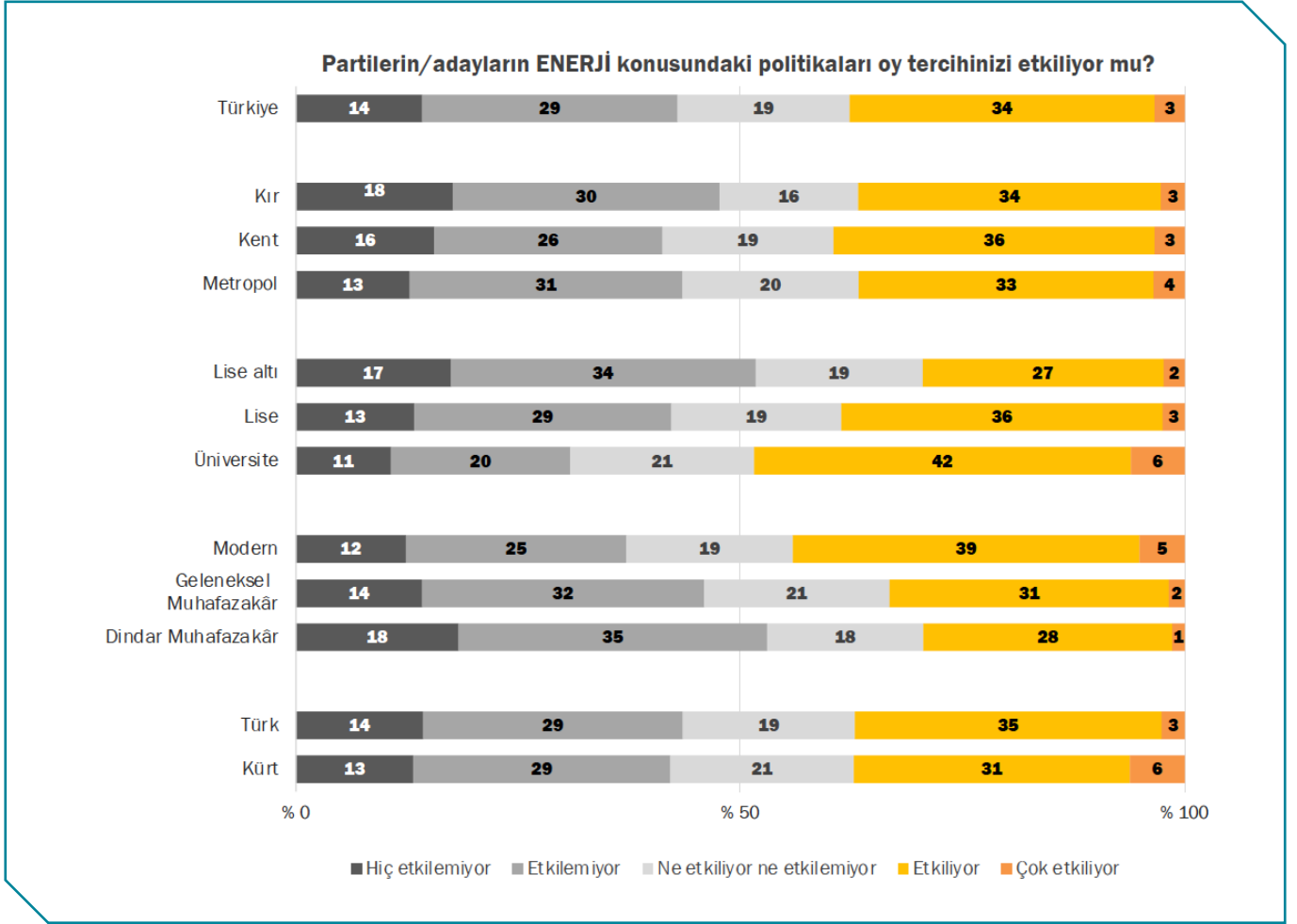
İklim değişikliği konusunda endişeli olanların %63'ünün Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıkladığı 2053 yılı için "net sıfır karbon emisyonu" hedefini onayladığını görüyoruz, endişeli olmayanlar arasında bu oran %59. Kararsızların ise %60'ı bu hedefi onaylıyor.

İKLİM POLİTİKALARI HER ÜÇ KİŞİDEN BİRİNİN OY TERCİHLERİNİ ETKİLİYOR

Türkiye’deki siyasal partilerin iklim değişikliği gündeminin yoğun olduğunu söylemek pek mümkün değil. İklim değişikliğinin adı ancak aşırı hava olaylarının yıkıp geçtiği zamanlarda veya AB Yeşil Mutabakatı gibi, kaynağı Türkiye olmayan ancak Türkiye’yi de ilgilendiren ekonomik sorunlar gündeme geldiğinde anılıyor. Enerji krizi de benzer bir alan yaratmış durumda. Biz de buradan yola çıkarak katılımcılara “Partilerin/adayların Çevre/İklim/ Enerji konusundaki politikaları oy tercihinizi etkiliyor mu?” sorusunu yönlendirdik.

Her üç kişiden biri parti veya adayların çevre ve iklim konusundaki politikalarının oy tercihlerini etkilediğini söylüyor. Eğitim seviyesi arttıkça, “çevre ve iklim konusundaki politikalar oy tercihimizi etkiler” yanıtını verenlerin oranı artıyor. Parti veya adayların çevre ve iklim politikaları için “oy tercihimizi etkiliyor” diyenlerde en az oran %26 ile lise altı eğitime sahip olanlar.

Yaklaşık her beş kişiden ikisi parti veya adayların enerji konusundaki politikalarının oy tercihlerini etkilediğini söylüyor. Eğitim seviyesi arttıkça, "enerji konusundaki politikalar oy tercihim etkiler" yanıtını verenlerin oranı artıyor. Parti veya adayların enerji politikaları için "oy tercihim etkiliyor" diyenlerde en az oran %29 ile lise altı eğitimi olanlara ve dindar muhafazakârlara ait.

“Kömüre Karşı Politika Geliştirmek Zannedildiği Kadar Tabu Olmayabilir”

YAZI: Ufuk ALPARSLAN, Ember Bölge Lideri

ANKET sonuçlarına baktığımızda toplumun güneş enerjisine olan desteği yüksek ve artmaya devam ediyor. Öyle ki 2021 sonuçlarında %74 olarak en çok tercih edilen elektrik üretimi kaynağı olan güneş, **2022’de bu seviyenin de ötesine geçerek %87 oranında desteğe ulaşmış durumda**. Yıl içerisinde küçük yatırımcıların temiz enerji şirketlerine olan yoğun ilgisi ve buna istinaden artan güneş enerjisi odaklı sosyal medya paylaşımlarından da bu durumu kişisel olarak gözlemlene şansımız olmuştur. Halkımız güneş enerjisini yalnızca manevi olarak desteklemiyor, dönüşümün bir parçası da olmak istiyor.

Gerek Rusya-Ukrayna savaşı ile tarihi rekor fiyatlara çıkması, gerekse 2022 Ocak ayında yaşadığımız İran kaynaklı doğalgaz krizinin olası etkisiyle, toplumda doğalgaz santrallerine olan ilgi daha da azalmış durumda. Bir önceki yıl hidroelektrik ve jeotermal gibi yenilenebilir enerji kaynaklarından bile daha fazla destek gören fosil yakıtlı doğalgaz santrallerine olan desteğin %23’ten %10’lara gerilediğini gözlemliyoruz. Bunun sonucu olarak doğalgaz santralleri en çok destek verilen kaynaklar arasında 5. sıraya kadar gerilemiş durumda.

Anket sonuçları kömür hakkında pek bilinmeyen bir toplumsal algıyı da ortaya çıkarıyor. Toplumun %79’u, yerli bile olsa kömür yerine çevreye daha az zarar veren enerji kaynaklarının tercih edilmesi gerektiğini söylüyor. Enerji krizinin yaşandığı bir yılda bile bu söylemin değişmediğini, tam tersine arttığını gözlemliyoruz. Nitekim 2021 yılındaki bir önceki ankette toplumun %66’sı yerli bile olsa kömürün tercih edilmemesi gerektiğini belirtmişti. İklim değişikliği konusunda endişeli olmayan kişilerin dahi %70’inin benzer görüş dile getirdiklerini düşününce Türkiye’de kömüre karşı konuşmak ve politika geliştirmek belki de zannedildiği kadar tabu olmayabilir.

Öte yandan Türkiye’de yaygın kanının aksine kömürden elektrik üretiminin büyük kısmı yerli değil ithal kömür ile gerçekleştiriliyor. Nitekim Mart ayında Ember’in yayımladığı çalışmada 2022 yılında 5,3 milyar dolarlık rekor kömür ithalatı yaptığımızı görmüştük. Anket sonuçlarına göre ise halkın yalnızca %2’si ithal kömürü destekliyor. Dolayısıyla elektrik sisteminin karbonsuzlaştırılması yolunda en zayıf halkanın ithal kömür santralleri olduğunu söyleyebiliriz.

Ülkemizin 2053 net sıfır hedefi doğrultusunda açıklanan yeni enerji planında orta ve uzun vadede nükleer enerji santrallerine da önemli bir rol biçilmişti. Ancak anket sonuçlarına bakılırsa toplumda bunun karşılığının olmadığını gözlemliyoruz. Öyle ki halkın %77’si nükleer santrale karşı. Bununla birlikte net sıfır hedefi konusunda halkın %83 gibi büyük bir kısmının bilgisinin olmadığını da vurgulamak gerek. Türkiye’de doğrudan iklim değişikliği ile ilgili kavramların ve söylemlerin halen pek alıcısı yok.

Enerji politikaları %7 payla toplumun siyasi tercihlerinde önemli rol oynamıyormuş gibi gözükse de, enerjide dışa bağımlılığımız ve bundan kaynaklı cari açık nedeniyle ekonomiyi; bölgedeki fosil yakıt rezervleri, münhasır ekonomik bölge anlaşmazlıkları ve savaş nedeniyle dış politikayı da belirliyor. Toplumun %81’inin ekonomi politikalarının, %30’unun ise dış politikaların oy tercihini belirleyeceğini belirtmesi nedeniyle enerji politikalarının dolaylı olarak halkın siyasi tercihlerinde önemli bir unsur olduğunu gözden kaçırmamak gerekiyor.

Fotoğraf: Unsplash - Jason Blackeye

Toplumun %79’u, yerli bile olsa kömür yerine çevreye daha az zarar veren enerji kaynaklarının tercih edilmesi gerektiğini söylüyor. Enerji krizinin yaşandığı bir yılda bile bu söylemin değişmediğini, tam tersine arttığını gözlemliyoruz.